

Inspraak in 'het' praktijk

Profielwerkstuk

Over de meest passende en effectieve manieren
om inspraak te organiseren voor leerlingen in het
praktijkonderwijs

Vincent Vegt & Sterre van der Waard
6 december 2018

VOORWOORD

Beste lezer,

Voorafgaand aan dit onderzoeksverslag beogen wij middels het voorwoord graag aandacht te besteden aan een dankwoord en onze ervaringen.

Te beginnen met onze ervaringen. Het uitvoeren van het onderzoek en het schrijven van het onderzoeksverslag hebben wij ervaren als een uitdagende en tijdrovende, maar vooral ook leerzame en plezierige taak. We zijn ons onderzoek met veel enthousiasme en interesse gestart en hebben het met dezelfde inzet afgerond. We zijn tevreden met het resultaat en hopen belanghebbenden uit het praktijkonderwijs te kunnen inspireren om een verschil te maken op hun school.

Daaropvolgend een dankwoord. Wij willen alle personen en organisaties die aan dit onderzoek hebben meegewerkt bedanken voor hun medewerking door middel van hun inzet, tijd en moeite. We danken de volgende scholen voor hun deelname aan het digitale onderzoek: Praktijkschool 't Genseler, onderdeel van OSG Hengelo; Praktijkschool het Bolwerk van stichting Respont; Winkler Prins Praktijkschool; Gomarus College Praktijkonderwijs; Bonhoeffer College Praktijkonderwijs & Praktijkonderwijs locatie Vlierstraat 75 Enschede.

In het bijzonder bedanken wij André Dokman in zijn functie als directeur van het Futura College en als bestuurslid van de Sectorraad Praktijkonderwijs, de leerlingenraad en haar begeleidende docenten Stephanie Kastelein en Jelle Das van het Futura College voor hun medewerking middels hun openheid en leerzame inbreng in onze prettige vraaggesprekken. Daarnaast danken wij graag Louis Stassen in zijn rol als beleidsmedewerker van het LAKS voor zijn betrokkenheid en behulpzaamheid. Als laatste bedanken wij Ida Luttkhuisen in haar rol als onze PWS begeleider.

Wij wensen u een leerzame beleving gedurende het lezen van dit onderzoeksverslag.

Vincent Vegt & Sterre van der Waard

6 december 2018, Amersfoort

SAMENVATTING

Het PrO, een onderwijsniveau nog onder vmbo-basis, vraagt om een andere aanpak dan het reguliere voortgezet onderwijs als het gaat om het organiseren van medezeggenschap voor leerlingen. Wat voor het reguliere onderwijs werkt, is niet altijd de meest passende en effectieve vorm in het PrO. Leerlingen in het PrO hebben een laag IQ en moeite met taal en communicatieve vaardigheden. Voor de medezeggenschap betekent dit dat de elementaire processen worden belemmerd. Uit de conclusie van de gestelde deelvragen kan men concluderen dat een zowel passendere als effectievere vorm van medezeggenschap essentieel is om leerlingen van het PrO deel te laten nemen aan de participatie.

Naar aanleiding van dit onderzoek zijn een drietal succeselementen vastgesteld die als vereiste worden gezien, als het gaat om de organisatie van passende vorm van inspraak voor leerlingen van het PrO. Het gaat om de vereiste succeselementen: **continuïteit**, **ruimte** en **laagdrempeligheid**. Vormen van inspraak dienen aan deze drie randvoorwaarden te voldoen om te kunnen spreken van een passende en effectieve vorm van inspraak in het PrO.

Om de drie randvoorwaarden te toetsen, zijn er een aantal vormen van inspraak naast deze drie succeselementen gelegd. Uit dit onderzoek naar de meest passende en effectieve vormen van inspraak wordt uiteindelijk geconcludeerd dat er **niet** slechts één uitstekend werkzame vorm van medezeggenschap is voor leerlingen in het PrO. Er zijn meerdere vormen van inspraak die kunnen worden toegepast voor deze groep scholieren, mits gedurende de organisatie wordt voldaan aan alle vereiste succeselementen continuïteit, zowel fysieke als mentale ruimte en laagdrempeligheid.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	5
2. Theoretisch kader	7
2.1 Definities	8
2.2 Perspectief	9
2.3 Onderzoeken	11
3. Methoden	12
3.1 Literatuuronderzoek	12
3.2 Kwalitatieve vraaggesprekken	14
3.3 Online enquête	16
4. Resultaten	17
4.1 Wat zijn de specifieke capaciteiten van leerlingen uit het praktijkonderwijs?	17
4.2 Waar hebben de leerlingen behoefte aan met betrekking tot inspraak?	19
4.3 Welke zowel passende als minder passende vormen van medezeggenschap worden er nu toegepast in het praktijkonderwijs?	22
5. Conclusie	25
6. Discussie	28
6.1 Onderzoekspopulatie	28
6.2 Één op één gesprekken	28
6.3 Vraagstelling digitale enquête	29
6.4 Presentatie eindproduct	29
6.5 Methodologie	29
7. Bibliografie	30
8. Bijlagen	32
8.1 Transcript interview leerlingenraad	32
8.2 Transcript interview schoolleider	37
8.3 Resultaten van het digitale onderzoek	42

1. INLEIDING

Het praktijkonderwijs (later: PrO) is een vorm van speciaal voortgezet onderwijs, waar leerlingen op een laagdrempelige en met name praktische wijze leren. Het PrO bevindt zich nog onder VMBO Basisberoepsgerichte Leerweg. De onderwijsvorm wordt door slechts 3% van alle Nederlandse scholieren gevolgd. (CBS, 2018) Het PrO en leerlingenparticipatie worden in eerste instantie vaak niet direct aan elkaar gekoppeld. Maar niets is minder waar.

Uit de LAKS-monitor 2018 blijkt dat maar liefst 34% van de leerlingen in het PrO behoefte heeft aan inspraak. Het gebrek aan participatie wordt met name ervaren door PrO leerlingen uit het derde en vierde jaar. Dit is opvallend gezien het feit dat uit hetzelfde onderzoek blijkt dat gemiddeld 31% van alle leerlingen in Nederland willen meepraten over wat er op school gebeurt. Voor vmbo'ers en havisten geldt slechts een percentage van 25%. (ResearchNed, 2018). Het praktijkonderwijs staat met zijn 34% dus ver boven het gemiddelde.

Elke Nederlandse scholier van het middelbare onderwijs heeft recht op inspraak in zijn of haar school. Dit staat vastgelegd in de WMS; Wet Medezeggenschap op Scholen. (Janssen & Stassen, 2017) Gezien de afwijkende werkvorm van het PrO kan het organiseren van inspraak vaak als erg uitdagend ervaren worden. Het is dus niet de vraag of maar hoe er meer inspraak geregeld moet worden.

Sterre van der Waard (leerling 6 Atheneum) en Vincent Vegt (leerling 6 Atheneum en bestuurslid van het LAKS) ervaren deze resultaten als verbazingwekkend en opvallend, en zijn daarom voor hun profielwerkstuk met dit onderwerp aan de slag gegaan. Zij zijn zelf erg gesteld op hun recht op medezeggenschap en vinden het uiterst belangrijk dat zij die daar ook gebruik van willen maken, daar de mogelijkheid toe krijgen. In het geval van PrO is het organiseren van inspraak een lastige kwestie, waar in de opinie van de initiatiefnemers nog te weinig aandacht aan wordt besteed. Zij willen hier verandering in brengen. Dit is dan ook de aanleiding van dit onderzoek naar effectieve en toepasbare vormen van medezeggenschap in het PrO. Voor dit onderzoek wordt de volgende hoofdvraag gehanteerd:

	negatief	0	positief
brugklas	39		35
pro	39		34
vmbo	50		25
havo	48		25
vwo	39		35
totaal 2018	43		31

Figuur 1. LAKS-monitor met de vraag: Zou je mee willen praten over wat er op school gebeurt? (ResearchNed, 2018).

“ Wat zijn de meest passende en effectieve manieren om inspraak te organiseren voor leerlingen in het praktijkonderwijs?”

Om een antwoord te kunnen formuleren op deze kwestie zijn er een drietal deelvragen opgesteld. De resultaten zullen samen een leidraad richting de eindconclusie van de onderzoeksvraag vormen. De deelvragen luiden als volgt:

- Wat zijn de specifieke capaciteiten van leerlingen uit het praktijkonderwijs?
- Waar hebben de leerlingen behoefte aan met betrekking tot inspraak?
- Welke zowel passende als minder passende vormen van medezeggenschap worden er momenteel al toegepast in het praktijkonderwijs?

2. THEORETISCH KADER

Op 1 januari 2007 is landelijk de Wet Medezeggenschap op Scholen (WMS) in werking getreden. Hierin is onder andere opgenomen dat op alle scholen in Nederland leerlingen moeten deelnemen in de medezeggenschapsraden (MR). In de wet staan alle rechten die de MR op school heeft. (Janssen & Stassen, 2017) Dit gaat van de samenstelling van de MR tot welke bevoegdheden ze heeft.

Het Landelijk Actie Komitee Scholieren (LAKS) heeft in 2017 onderzoek gedaan naar medezeggenschapsraden in Nederland en aan de hand daarvan een survivalgids voor leerlingen geschreven. Het begrip medezeggenschap definiëren zij hier als “het proces van besluitvorming door verschillende partijen.” (Janssen & Stassen, 2017) In dit geval gaat het specifiek om leerlingen die het recht hebben om mee te praten over de plannen voor de school. Op deze manier kunnen niet alleen de belangen van schoolleiders en docenten maar ook die van leerlingen worden behartigd. Hierdoor ontstaat er meer steun voor de regels en het beleid van het schoolbestuur. (Janssen & Stassen, 2017)

In het onderwijsveld zijn er meerdere woorden die worden gebruikt als het gaat om het betrekken van leerlingen en docenten bij het beleid van de school. Vier terugkerende begrippen zijn inspraak, participatie, horizontale dialoog en medezeggenschap. Om in het onderzoek een eenduidige woordkeuze te hanteren, worden deze als volgt definiëren:

2.1 DEFINITIES

Inspraak: Inspraak kan worden gezien als de meest “eenvoudige” vorm van het betrekken van leerlingen. Hieronder verstaan we het betrekken van leerlingen in een proces. In dit geval krijgen de leerlingen de mogelijkheid om hun mening te geven, waarna een organisatie of instantie - in dit geval het schoolbestuur - hier rekening mee houdt. (Janssen & Stassen, 2017) Hiermee wordt bijvoorbeeld het kantinebeleid van de school bedoeld, waarbij de leerlingen om hun mening wordt gevraagd, maar waar de schoolleiding uiteindelijk het beleid bepaald.

Participatie: Participatie is de volgende stap. Bij participatie wordt niet alleen de mening gevraagd, er wordt ook gevraagd om aan het proces deel te nemen. In deze vorm is men actiever betrokken bij het gehele proces van beleidsvorming. Het gaat hier bijvoorbeeld om een leerlingenraad die een schoolfeest organiseert.

Horizontale dialoog: Met een horizontale dialoog wordt een gesprek tussen de organisatie en haar belanghebbenden bedoeld. Bij een horizontale dialoog wordt er met de belanghebbenden, in tegenstelling tot participatie, op gelijkwaardig niveau een gesprek gevoerd. De school vraagt hier ook actief naar de input van haar belanghebbenden. Dit gaat over uiteenlopende zaken, waarbij de scholen verantwoording aan de ouders en/of leerlingen aflegt. (Oberon, 2012) Een voorbeeld is een gesprek tussen een leerlingenraad en het schoolbestuur waarin op gelijkwaardig niveau wordt gepraat over het oplossen van problemen die hen beide aangaan, zoals pesten.

Medezeggenschap: Medezeggenschap is het (wettelijke) recht om formeel ergens over mee te praten. In tegenstelling tot de bovengenoemde vormen is medezeggenschap minder vrijblijvend en in wetten en procedures vastgelegd. De schoolleiding is bij formele medezeggenschap verplicht om iets met de meningen van de belanghebbende te doen. (Janssen & Stassen, 2017) Hieronder valt bijvoorbeeld de medezeggenschapsraad, die wettelijk moet instemmen met de jaarbegroting. (Janssen & Stassen, 2017)

2.2 PERSPECTIEF

De geschiedenis van medezeggenschap gaat - voor zover bekend - terug tot de zevende eeuw voor Christus. In deze periode ontstond in Athene de eerste vorm van democratie. Een democratie is een staatsvorm waarin een vertegenwoordiging van het volk de hoogste macht heeft en een overwegende invloed heeft op het regeringsbeleid. Dit gebeurde door middel van stemrecht voor de bevolking met burgerrechten. Alleen mensen met het Atheense burgerschap hadden stemrecht. Onder burgerschap verstond men het feit dat iemand burger is met alle politieke en maatschappelijke rechten die daarbij horen. Alleen mannen die in Athene geboren waren, werden tot de burgers gerekend. Andere inwoners kregen geen inspraak in het bestuur. (Geugten, Hijstek, & Verkuil, 2012)

Zo'n twintig eeuwen later bouwden verschillende verlichte filosofen, die men als verlichtingsdenkers heeft geschetst, voort op de beginselen van de Atheense democratie. Zo concludeerde Spinoza (1632-1677) dat democratie, vrijheid en gelijkheid voor de wet heel belangrijk zijn. Deze aspecten waren volgens hem noodzakelijk om een goede samenleving te creëren. Zo pleitte hij voor volledige godsdienstvrijheid en volledige vrijheid van meningsuiting. Het gedachtegoed van Spinoza ging een stuk verder dan dat tot dan toe gebruikelijk was. (WMEgeschiedenis, 2014)

J.J. Rousseau (1712-1778): "De wilde leeft in vrede met de natuur en in vriendschap met al zijn medemensen als hij genoeg te eten heeft. Maar de mens in de beschaafde samenleving verkeert in een heel ander situatie. Voor hem gaat het er eerst om te verkrijgen wat hij nodig heeft, en daarna om de overbodigheden: eerst de genoegens, dan de immense rijkdom, dan onderdanen en dan slaven." Rousseau wil hiermee zeggen dat een beschaving ongelijkheid creëert, terwijl alle mensen van nature vrij en gelijk zijn. Volgens hem sloot het volk vroeger een sociaal contract met de volksvergadering. Het volk droeg de soevereiniteit, ofwel de hoogste macht, over aan de vertegenwoordiging. Rousseau vond dat er juist volkssoevereiniteit moest zijn. Hiermee bedoelde hij dat het hoogste gezag berust bij het volk, dat de staatsmacht toevertrouwt aan een (gekozen) regering. Die regering diende de algemene wil van het volk te vertegenwoordigen. (WMEgeschiedenis, 2014)

Immanuel Kant (1724-1804) heeft zich niet alleen bezig gehouden met het verkrijgen van inspraak, maar ook schreef hij een theorie over het vergaren van een mening. Zo schreef hij: "Verlichting is het bevrijden van de mens uit zijn onmondigheid, waaraan hij zelf schuld heeft. Onmondigheid is het onvermogen zijn verstand te gebruiken zonder leiding van een ander." Kant zegt hier dat de mensen vóór de Verlichting onmondig waren. Dat ze zich niet durfde uit te spreken en niet zelf nadachten, maar luisterden naar een leider. Nu zegt hij dat het klaar moet zijn met die onmondigheid en men zelf moet gaan nadenken en dat mag laten horen. (WMEgeschiedenis, 2014)

Ook de Franse Revolutie droeg bij aan de ontwikkeling van wat we nu medezeggenschap noemen. De Cahiers des doléances zou je kunnen zien als het begin van de Franse Revolutie in 1789. In dat Cahiers des doléances stonden allerlei klachten over de belasting en rechtspraak in Frankrijk. Tegelijkertijd werden er verlichte ideeën geopperd. Zo werd er onder andere gepleit voor meer vrijheid en gelijkheid. Omdat de bevolking op dat moment geen inspraak had, eisten ze deze rechten bij de Staten-Generaal. Omdat daar volgens het overgrote deel van het volk niet eerlijk werd gehandeld, werd de Nationale Vergadering uitgeroepen. De Nationale Vergadering was een vergadering voor het hele Franse volk, waarbij iedere aanwezige één stem had. Hier werd de grondwet van 1791 ingevoerd. Vanuit het perspectief van medezeggenschap is de belangrijkste wetswijziging het vanaf dan ingevoerde stemrecht voor mannen ouder dan 25 jaar die een minimaal bedrag aan belasting betaalde. Het Franse volk krijgt vanaf 1791 dus inspraak in het bestuur. (WMEgeschiedenis, 2014)

De behoefte aan inspraak op beleidsvorming is dus niet nieuw. Tijdens de Franse Revolutie zijn de procedures voor inspraak vastgelegd. Dat proces heeft zich gedurende de eeuwen alleen maar verder ontwikkeld en daaruit ontstond later de medezeggenschap zoals we die vandaag de dag kennen. Uiteraard met grote verschillen. Tegenwoordig eist men niet enkel inspraak in het bestuur van het land, maar ook in instanties en organisaties zoals bedrijven en scholen. Ook is het al lang niet meer zo dat alleen mannen, die aan bepaalde voorwaarden voldoen, wat te zeggen hebben. Inmiddels mag iedereen met een Nederlandse nationaliteit boven de leeftijd van 18 jaar zijn of haar stem laten horen.

Voor scholen is de Wet Medezeggenschap op Scholen opgesteld. Deze wet geeft leerlingen het recht op inspraak in hun school. (Janssen & Stassen, 2017) Dit verklaart waarom ook leerlingen mondiger worden en wettelijke medezeggenschap op schoolniveau hebben gekregen. Waarom is het Verlicht om inspraak te eisen in een publiek orgaan zoals een school? Omdat leerlingen hier gebruik maken van hun vrijheid van meningsuiting en iedereen gehoord wordt. Dit sluit aan bij de visies van de eerder genoemde Verlichte filosofen, zoals Spinoza en Immanuel Kant.

2.3 ONDERZOEKEN

Oberon, een onafhankelijk onderzoeks- en adviesbureau op het gebied van onderwijs, heeft in opdracht van de VO-raad in september 2012 een rapport, genaamd "In gesprek met ouders en leerlingen: hoe organiseer je een 'horizontale dialoog'?", gepubliceerd waarin zij advies geven over de organisatie van een horizontale dialoog. Ze hebben het hier over een gesprek tussen de school en haar belanghebbenden, zoals ouders en leerlingen. Het advies is uitgebracht in de vorm van een stappenplan, waarin in acht stappen een heldere dialoog wordt georganiseerd en resultaten worden teruggekoppeld. Het onderzoek en advies zijn gericht op reguliere middelbare scholen en maakt geen enkele koppeling naar het praktijkonderwijs. Wel wordt geadviseerd de dialoog af te stemmen op de specifieke kenmerken van de school.

Onderzoeken die wel specifiek gericht zijn op het praktijkonderwijs zijn:

- "Leren participeren in de praktijk" uitgevoerd door SLO, het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling in opdracht van Vereniging Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs en Platform Praktijkonderwijs;
- "Medezeggenschapsraad voor personeel (MRp) werkzaam in het samenwerkingsverband passend onderwijs" uitgevoerd door WMS, Wet Medezeggenschap op Scholen.

Beide onderzoeken verstrekken veel informatie over de manieren waarop PrO leerlingen meer inspraak kunnen krijgen in de plannen van de school. Echter, beide onderzoeken zijn uitgevoerd op bestuursniveau, wat betekent dat het perspectief van bestuursleden domineert en dat de meningen van leerlingen buiten beschouwing zijn gebleven. Wederom is bij deze onderzoeken gekozen voor het weergeven van de resultaten door middel van een stappenplan. Dit lijkt een wenselijke methode te zijn voor dergelijk onderzoek.

3. METHODEN

Tijdens dit onderzoek is er gebruik gemaakt van drie verschillende methodologieën. Een literatuuronderzoek, kwalitatieve vraaggesprekken en een online enquête. De werkwijze van dit onderzoek zal in de volgende pagina's worden besproken. Te beginnen met het literatuuronderzoek.

Voorafgaand aan het onderzoeksverslag wordt er beoogd te benadrukken dat, om pragmatische redenen, in dit onderzoek gesproken wordt over de "gemiddelde leerling" in het PrO. De bevindingen hoeven niet voor elke leerling te gelden. De individuele behoeften kunnen uiteraard afwijken per leerling. Tegelijkertijd wordt er in dit onderzoek gesproken met individuele leerlingen die anekdotisch aan het woord komen.

3.1 LITERATUURONDERZOEK

Een groot gedeelte van dit onderzoek bestaat uit het literatuuronderzoek. Hiervoor is veel tijd besteed aan het zoeken naar bruikbare bronnen van betrouwbare instanties. Gezien de complexiteit van de laatste twee deelvragen is er voor deze vragen gekozen voor een andere werkwijze dan is gebruikt bij de eerste kwestie.

3.1.1 Deelvraag één; Wat zijn de specifieke capaciteiten van leerlingen uit het praktijkonderwijs?

Voor het completeren van het literatuuronderzoek van deze deelvraag is er gebruik gemaakt van twee betrouwbare bronnen. Zo is er gekeken op de site van de Rijksoverheid over de wettelijk normen van het PrO. Om de betrouwbaarheid van deze informatie te checken is er gezocht naar bronnen die deze informatie ondersteunde. De site van de Sectorraad Praktijkonderwijs heeft deze bevindingen ondersteund. Daarnaast gaven zij een verdere toelichting over de toelatingseisen, en de werking van het Pro. Met behulp van met name deze twee bronnen kon er voor deze deelvraag overwegend eenvoudig een conclusie worden getrokken.

3.1.2 Deelvraag twee en drie; Waar hebben de leerlingen behoefte aan met betrekking tot inspraak? & Welke zowel passende als minder passende vormen van medezeggenschap worden er momenteel al toegepast in het praktijkonderwijs?

Voor de overige twee deelvragen is er tevens gebruik gemaakt van een aantal zeer betrouwbare bronnen. Hierbij zijn de onderwerpen dermate complex dat er een alternatieve methode is gekozen dan bij deelvraag één. Alle (mogelijk) relevante onderzoeken zijn afgedrukt op papier. Het gaat hierbij om de volgende onderzoeken:

- Participatie van jongeren in het onderwijs, vanzelfsprekend toch?!
- Advies 'goede medezeggenschap' in het onderwijs (kort).
- Medezeggenschapsraad voor personeel (MRp) werkzaam in het samenwerkingsverband passend onderwijs.
- Van 'horizontale dialoog' naar concrete participatie.
- In gesprek met ouders en leerlingen: hoe organiseer je een 'horizontale dialoog'?
- Leren participeren in de praktijk.

Vervolgens zijn de belangrijkste elementen uit al deze onderzoeken gemarkeerd, en verzamelt in een document. Deze zijn vervolgens gesorteerd per deelvraag. De resultaten zijn met elkaar en met de eigen vergaarde resultaten geanalyseerd en vergeleken, waarna er volgens weloverwogen conclusies zijn getrokken.

Hierbij is het essentieel om te benoemen dat er geen sprake is geweest van het zogeheten 'cherry picking'. Bij 'cherry picking' worden er namelijk selectief conclusies overgenomen. De gegevens die standpunten zouden kunnen ontkrachten worden hierin niet meegenomen.

3.2 KWALITATIEVE VRAAGGESPREKKEN

De kwalitatieve vraaggesprekken zijn uitgevoerd op het Futura College te Woerden. De Sectorraad Praktijkonderwijs is tijdens dit onderzoek de toegang geweest tot het Futura College. Op het Futura College zijn er gesprekken gevoerd met totaal acht leerlingen uit de leerlingenraad, hierbij waren de twee begeleiders aanwezig. Deze begeleiders zijn ook bevraagd over hun ervaringen met leerlingparticipatie. Evenzeer heeft er een interview plaatsgevonden met de directeur van de school.

Deze gesprekken waren hoofdzakelijk bedoeld ter vergelijking en verrijking van de bevindingen die zijn gedaan gedurende het literatuuronderzoek.

NB. Om pragmatische redenen zijn de kwalitatieve vraaggesprekken op enkel één school uitgevoerd. Er is een verzoek tot gesprekken verzonden naar totaal 35 scholen. Tot grote spijt van de onderzoekers is er slechts door één school; het Futura College, positief gereageerd.

3.2.1 Leerlingen

Het onderzoek draait om het feit op welke passende manieren inspraak kan worden georganiseerd voor de leerlingen in het PrO. Het bevragen van leerlingen wordt voor dit onderzoek dan ook niet meer dan zelfsprekend en zelfs cruciaal gevonden. Er is een leerlingenraad op een PrO school gedurende 37 minuten geïnterviewd. Het gesprek vond plaats op maandag 29 oktober 2018. De leerlingen uit de leerlingenraad kunnen gezien worden als leerlingen die zeer gemotiveerd zijn wat betreft inspraak. In dit gesprek is onder andere gevraagd naar; de beweegredenen om deel te nemen aan de leerlingenraad; de kwaliteit van de begeleiding vanuit school en de mate waarin hun inspraak serieus genomen wordt door de schoolleiding. Deze vragen zijn met name bedoeld als aanvulling en bevestiging op het eerder genoemde literatuuronderzoek. De vragen die gesteld werden tijdens het interview en de resultaten die hieruit vergaard werden, kwamen merendeels overeen met de resultaten van het literatuuronderzoek. Voorafgaand aan de interviews is Louis Stassen, beleidsmedewerker bij het LAKS, geraadpleegd over het opstellen, uitvoeren en schrijven van een wetenschappelijk onderzoek en de benadering van leerlingen op het PrO. Hieruit bleek dat PrO leerlingen moeite hebben met vragen op abstract niveau. Om een zo hoog mogelijk rendement uit het interview te halen is er door Stassen vooraf een taaltoets op de vragen uitgevoerd. Tijdens het interview zijn de vragen in een, voor de leerling begrijpelijke, context gegoten. Hierbij is de leerling altijd serieus genomen, en niet als minderwaardig gezien. Uit een korte evaluatie met de leerlingen bleek dat alles voor hen begrijpelijk was. Zij hebben het gesprek als prettig en zelfs plezierig ervaren. De resultaten van het kwalitatieve vraaggesprek met de leerlingenraad en haar begeleiders zijn te lezen in bijlage 1.

3.2.2 Begeleiders van de leerlingenraad

De leerlingenraad op Het Futura College wordt begeleid door twee vaste begeleiders; Stephanie Kastelein en Jelle Das. Deze twee begeleiders zijn nauw betrokken bij de processen die de leerlingen en de leerlingenraad doormaken. In dit onderzoek is er daarom expliciet voor gekozen om de begeleiders en de leerlingen samen te interviewen, zodat zij de mogelijkheid krijgen om elkaar aan te vullen. Naast de aanvullingen die begeleiders gaven op de vragen die aan de leerlingen gesteld werden, zijn er tevens een aantal specifieke vragen voor de begeleiders opgesteld. Zo is er gevraagd een beschrijving te geven van hun functie als begeleiders van de leerlingenraad; de organisatie van de leerlingenraad in de school en de mate waarin de leerlingen serieus genomen worden. Tijdens dit interview is er niet diep ingegaan op de capaciteiten van de leerlingen in het PrO. Hier is voor gekozen omdat, door de aanwezigheid van de leerlingen, de begeleiders niet vrijuit konden praten over de capaciteiten van de leerlingen. Uit korte evaluatie met de begeleiders bleek dat zij het doel van het onderzoek erg ondersteunde. Zij hebben het als erg positief ervaren dat er aandacht wordt besteed aan dit onderwerp. De resultaten van het kwalitatieve vraaggesprek met de leerlingenraad en haar begeleiders zijn te lezen in bijlage 1.

3.2.3 Directeur

André Dokman is de directeur van het Futura College. Evenzeer vervult hij de functie van bestuurslid bij de Sectorraad Praktijkonderwijs. De Sectorraad is een vereniging waarbij alle 175 scholen voor PrO zijn aangesloten. De personen die leiding geven, hebben een perfect beeld van de PrO leerlingen. In dit onderzoek kan Dokman daarom worden beschouwd als een expert. Hij is op maandag 29 oktober 2018 gedurende 34 minuten geïnterviewd. Naast de resultaten uit het literatuuronderzoek te toetsen, kan er voor dit onderzoek ook een verrijking ontstaan door zijn voorbeelden uit de praktijk. De vragen die tijdens het interview met Dokman gesteld zijn, zijn dan ook zo opgesteld dat zij de bevindingen van het literatuuronderzoek dan wel toetsen dan wel verrijken. Er zijn onder andere vragen gesteld over; de organisatie van de medezeggenschapsraad van de school; de mate waarin hij leerlingen meeneemt in de school besluiten; hoe hij de leerlingen nog beter zou kunnen betrekken; voorbeelden van manieren van inspraak die goed werken. Bij deze onderwerpen is er tijdens het interview diep ingegaan op specifieke ervaringen en voorbeelden. De resultaten van het kwalitatieve vraaggesprek met André Dokman zijn te lezen in bijlage 2.

Na afloop van de kwalitatieve vraaggesprekken zijn alle resultaten getranscribeerd, waardoor een analyse op hoogstaand niveau mogelijk was. Hierbij is dezelfde strategie gebruikt als bij het literatuuronderzoek voor deelvragen twee en drie. De interviews zijn geanalyseerd, waarbij de bruikbare onderdelen zijn gemarkeerd.

3.3 ONLINE ENQUÊTE

De laatste methodologie waarvan gebruik is gemaakt gedurende dit onderzoek is een online enquête. Op 6 oktober 2018 is er online enquête uitgezet onder 34 scholen. De selectie van scholen is gebeurd via de site scholenopdekaart.nl. Op deze website zijn scholen willekeurig geselecteerd op basis van hun denominatie oftewel de levensbeschouwelijke visie of onderwijsfilosofie. Op deze manier is er geprobeerd om met deze selectie van 34 scholen een afspiegeling te geven van alle praktijkscholen. Uiteindelijk zijn er totaal 39 reacties van zes verschillende scholen ontvangen. De vragen in de online enquête zijn opgesteld met het voornamelijke doel om te onderzoeken hoe de inspraak op PrO scholen geregeld is en hoe de ervaringen met leerlingenparticipatie zijn. Er zijn onder andere vragen gesteld over de huidige manieren van inspraak op de school, en de kwaliteit van en behoefte naar inspraak onder leerlingen. Deze enquête is verspreid onder zowel schoolleiders, docenten, leerlingbegeleiders en overige werknemers van PrO scholen. Hier is voor gekozen om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van de verschillende vormen van inspraak en de ervaringen hiermee. De online enquête en de resultaten hiervan zijn terug te lezen in bijlage 3.

4. RESULTATEN

4.1 WAT ZIJN DE SPECIFIEKE CAPACITEITEN VAN LEERLINGEN UIT HET PRAKTIJKONDERWIJS?

Praktijkonderwijs is net als vmbo, havo en vwo een niveau van het voortgezet onderwijs waar leerlingen van 12 t/m 18 jaar les krijgen. Anders dan de andere niveaus is het praktijkonderwijs specifiek bedoeld voor leerlingen die moeite hebben met de traditionele manier van leren. Leerlingen uit het PrO leren daarom niet alleen uit boeken en online, maar ook in de praktijk. (Sectorraad Praktijkonderwijs, z.d.) Leren door doen is kenmerkend voor het Praktijkonderwijs. Leerlingen leren dus ook participeren in de praktijk: door het te doen. (Berlet, 2009)

Een PrO leerling is een doener, een leerling die meer affiniteit heeft om met de handen te werken. (MET praktijkonderwijs Waalwijk, z.d.) Volgens André Dokman, bestuurslid van de Sectorraad praktijkonderwijs en directeur van PrO school het Futura College, hebben de leerlingen van het PrO een klein 'begrijpertje'; een IQ van maximaal 80. (Bijlage 2) Het leerrendement is over het algemeen een stuk groter bij praktisch werken, de leerling leert door de ervaring. Binnen het praktijkonderwijs kan de leerling meer dan 50% van de onderwijstijd praktisch werken. (MET praktijkonderwijs Waalwijk, z.d.)

“Onze leerlingen hebben een klein ‘begrijpertje’”

- André Dokman

Leerlingen die op de basisschool het advies praktijkonderwijs krijgen, kampen vaak met een forse achterstand in vergelijking met leeftijdsgenoten. In de meeste gevallen uit dit zich met name op het gebied van begrijpend lezen en rekenen. (Bijlage 2) Om toegelaten te worden tot het praktijkonderwijs dient een leerling aan landelijke criteria te voldoen. Zo ligt het IQ van de leerling tussen de 55 en 80 en heeft het een leerachterstand van drie jaar of meer op minimaal twee van de volgende vaardigheden: inzichtelijk rekenen, begrijpend lezen, technisch lezen en spellen. Eén van deze domeinen moet inzichtelijk reken of begrijpend lezen zijn. (Sectorraad Praktijkonderwijs, z.d.) In Nederland valt 3% van de scholieren in deze groep. In het schooljaar 2017/2018 kwam dit neer op een populatie van 29.582 leerlingen die praktijkonderwijs volgen. (CBS, 2018)

Op een school voor PrO krijgen leerlingen les in de algemene vakken zoals: taal, rekenen, informatiekunde en lichamelijke oefening. Maar ze krijgen ook beroepsgerichte vakken. Hiermee leren ze hoe ze bepaalde beroepen kunnen uitoefenen. Deze beroepsgerichte vakken verschillen per school. De ene school geeft bijvoorbeeld lessen voor magazijn- of vorkheftruck werk en de andere school lessen op het gebied van horeca, bouw of grootwinkelbedrijf. (GoVMBO, z.d.)

Tijdens de opleiding lopen de leerlingen een of meerdere stages. Zo doen ze nog meer praktijkervaring op. De scholen doen hun best om na afloop een geschikte functie voor de leerlingen te vinden. Zij hebben de wettelijke taak de leerling te begeleiden naar werk. (Go VMBO, z.d.)

“Op de basisschool haalde ik lage cijfers. Hier haal ik goede cijfers en dat is veel leuker. De ondersteuning op school is goed, er is veel aandacht voor je. De sfeer is goed, iedereen mag elkaar en er is zelden ruzie. Ik doe elke dag een praktijkonderdeel. Het leukst vind ik techniek, zorg & welzijn, koken en gym. Door de praktijklessen ontdek je welke beroepen er zijn. Ik wil later danslerares worden, kapper of aannemer van een bouwbedrijf.”

Alexis - Groene Hart Praktijkonderwijs

(Groene Hart praktijkschool, z.d.)

Een belangrijk kenmerk van scholieren in het PrO is dat zij moeite hebben met taal. Dat kan uiteraard zeer grote invloed uitoefenen op hun vermogen om deel te nemen aan de schoolorganisatie en medezeggenschap. De focus op het werken in de praktijk en doen, is natuurlijk tegengesteld aan het vergaderen, beleid of zoiets als een begroting. Zowel de capaciteiten van de leerlingen als de werkvorm van het PrO kunnen belemmerend werken tijdens de deelname aan participatie.

4.2 WAAR HEBBEN DE LEERLINGEN BEHOEFTE AAN MET BETREKKING TOT INSPRAAK?

Uit de resultaten van de LAKS-monitor 2018 blijkt dat leerlingen in het PraktijkOnderwijs, net als leerlingen in het regulier VO, behoefte hebben aan inspraak. Ze hebben zelfs meer dan gemiddeld behoefte aan inspraak, 34% geeft namelijk aan graag mee te willen praten over wat er op school gebeurt. Dit tegenover het gemiddelde van 31% genomen over alle scholieren, bevestigt dat leerlingen uit het praktijkonderwijs (meer dan) graag meepraten. (ResearchNed, 2018) In de vorige deelvraag zijn de capaciteiten van de leerlingen in praktijkonderwijs besproken. Of deze andere capaciteiten ook een andere vorm van inspraak nodig hebben, wordt in deze deelvraag besproken.

Zowel dit onderzoek als het onderzoek 'Leren participeren in de praktijk' uitgevoerd door SLO kwam tot de conclusie dat continuïteit heel belangrijk is voor deze leerlingen. (Berlet, 2009) Tijdens het bezoek aan een leerlingenraad op het Futura College is dat duidelijk geworden. De leden die al vier jaar in de leerlingenraad zitten merken dat andere leerlingen naar hen toe komen met meningen en ideeën. Alle leerlingen zijn hier op de hoogte van welke leerlingen in de leerlingenraad zitten. Zo draagt continuïteit bij aan een goede vertegenwoordiging van de achterban. Ook de begeleiders geven aan dat continuïteit een positief effect heeft op de leerlingenraad. (Bijlage 1)

Onderzoekers van het onderzoek 'Leren participeren in de praktijk' hebben ervaren dat een coördinator of 'kartrekker' nodig is om de leerlingenraad op PrO scholen van de grond te krijgen en 'levend te houden'. (Berlet, 2009) Stephanie Kastelein en Jelle Das zijn de vaste begeleiders van de leerlingenraad op het Futura College. Zij bevestigen deze bevindingen. Tijdens het interview is er aan de begeleiders gevraagd om hun rol te beschrijven. Daarop antwoorden zij: "Wat wij doen is zorgen voor structuur. De vergadering is nu op maandag tijdens een vast uur. Eerst was het in de pauze, dat was niet altijd even makkelijk. (...) Daarnaast maken wij altijd notulen van de vergaderingen. Die altijd door de MR van de school gelezen wordt. Dat wordt in die vergadering ook weer meegenomen. Het enige wat wij doen, is de ideeën die er zijn noteren, zodat wij deze kunnen bespreken met onze directeur." (Bijlage 1) Een coördinator die de praktische zaken regelt is dus heel erg belangrijk.

Mits niet verhinderd zijn Kastelein en Das elke week bij de bijeenkomst van de leerlingenraad. Zowel de leerlingen als begeleiders geven aan dit prettig te vinden, door deze structuur weten de leerlingen waar ze aan toe zijn en kunnen ze elke week verder waar ze de vorige week zijn gebleven. Begeleider en docent Jelle Das geeft aan dat dit ook weleens anders is geweest. In de periode waarin beide begeleiders niet aanwezig waren, zijn er aantal wisselende begeleiders geweest. "In die periode is vrijwel niets van de grond gekomen." (Bijlage 1) De aanwezige leerlingen stemmen hier knikkend mee in. Wanneer hen gevraagd wordt of ze goed worden geholpen door de begeleiders, antwoordt een leerling: "Ja, wij hadden een tijd dat wij echt zonder hen moesten. (...) Toen kregen wij er twee andere begeleiders bij, en dat was voor hun ook wel echt wennen, het duurde ook wel even voordat dat goed ging." (Bijlage 1) Hieruit blijkt hoe belangrijk de continuïteit is voor deze leerlingen.

Om leerlingen te motiveren tot deelname aan de participatie is het belangrijk dat ze het idee krijgen gehoord te worden en weten waar ze terecht kunnen. Zo ondervond 'leren participeren in de praktijk' dat enthousiasme ontstaat als inspraak effect heeft en als alle leerlingen ervaren dat ze verantwoordelijkheden krijgen op school. "In figuurlijke zin gaat het om 'mentale' ruimte, zoals vertrouwen in leerlingen, vrijheid van meningsuiting en goede informatiestromen. Als de leerlingen het gevoel hebben op 'hun' onderwerpen gehoord te worden en invloed te kunnen hebben, dan bevordert dat het duurzaam functioneren van de leerlingenraad. Succeservaringen motiveren." (Berlet, 2009) "De opvattingen van jongeren doen ertoe, ongeacht of volwassene het daar mee eens zijn of niet. Als volwassenen die opvattingen serieus nemen en erop inspelen kan dat de intrinsieke motivatie van jongeren verhogen." Wanneer dit niet gebeurt ebt het gevoel gezien, gehoord en serieus genomen te worden snel weg. Als er nauwelijks iets wordt gedaan met hun leerervaringen, tips of aanbevelingen kan het uiteindelijk leiden tot weerstand bij jongeren. (Strating, & Wit, 2018)

"Principieel kiezen voor (meer) participatie, daarin ook geloven, jongeren daarvoor ruimte bieden en ook stimuleren hun rol te nemen!"

'Participatie van jongeren in het onderwijs, vanzelfsprekend toch?!' (Strating, & Wit, 2018)

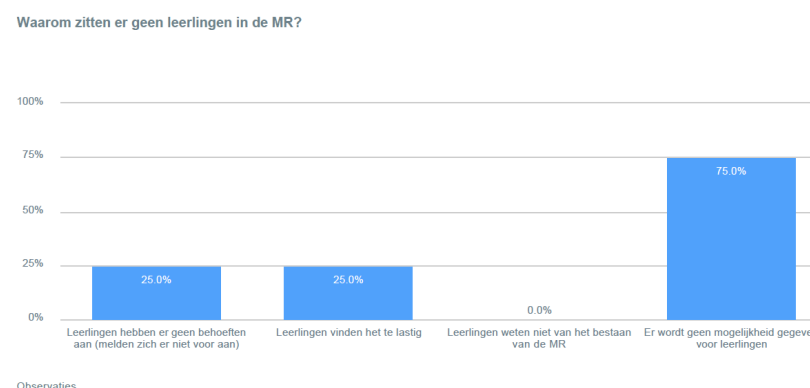
Uit een onderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap genaamd 'In gesprek met ouders en leerlingen: hoe organiseer je een 'horizontale dialoog'?' (2012) blijkt dat leerlingen in de leerlingenraad periodiek terugblikken op problemen in en rondom de school en op buitenlesactiviteiten, zoals excursies en sportdagen. Leerlingen kijken echter niet alleen achteraf mee. Ze zijn ook steeds meer vooraf aan het meedenken, bijvoorbeeld over hoe een excursie ingevuld kan worden. Aan het meepraten over bijvoorbeeld beleidsmatige onderwerpen of begrotingsplannen hebben de leerlingen geen behoefte. Het gaat om gerichte veranderingen waarin ze graag veranderingen zien. Leerlingen zien graag verandering op het niveau van het dagelijkse schoolleven. Zo merken ze direct het effect van hun inspraak. De inrichting van het schoolplein, de organisatie van schoolfeesten of de lunch in de kantine zijn goede voorbeelden van zaken waarover leerlingen hun mening geven. Met onderwerpen als beleid en begroting zullen de leerlingen zich niet (snel) bemoeien.

Een ander belangrijk aspect is (mentale) ruimte. De leerlingen hebben behoefte aan ruimte. Naast fysieke ruimte, voornamelijk ook mentale ruimte. Hoewel een PrO leerling wat meer ondersteuning nodig heeft in vergelijking met leeftijdsgenoten, hoeft niet alles voorgekauwd te worden. De leerling heeft ruimte nodig om zijn of haar ideeën te vormen, te delen en uit te voeren. Zo schreef ook het onderzoek 'Participatie van jongeren in het onderwijs, vanzelfsprekend toch?!' "De mate waarin alle jongeren participeren is sterk afhankelijk van de ruimte die ze krijgen en in hoeverre ze uitgedaagd worden die ook te benutten. Leerlingen nemen gemakkelijker een participerende rol in naarmate hun omgeving hen die rol gunt, daarvoor ruimte biedt en participatie stimuleert." (Strating, & Wit, 2018) Dit geldt dus ook voor de PrO leerlingen. Het is belangrijk dat de school leerlingen ruimte biedt om te participeren. De ervaring leert dat laten participeren participatie oproept. Uitgenodigd tot een echte dialoog zullen jongeren graag meedenken. (Strating, & Wit, 2018)

Wat betreft de behoeften van de leerlingen kan men concluderen dat continuïteit, goede begeleiding, gehoord worden, het serieus nemen van de leerlingen en mentale ruimte onmisbaar zijn als we het hebben over de organisatie van inspraak voor leerlingen in het PrO. Het is belangrijk om bij het realiseren van inspraak rekening te houden met de behoeften van de leerling. Wanneer hier niet aan wordt voldaan zal de participatie niet op gang komen of zelfs stagneren.

4.3 WELKE ZOWEL PASSENDE ALS MINDER PASSENDE VORMEN VAN MEDEZEGGENSCHAP WORDEN ER NU TOEGEPAST IN HET PRAKTIJKONDERWIJS?

Wat voor de een werkt, hoeft niet voor de andere te werken. Dat geldt ook als het gaat over de verschillende vormen van inspraak. Zeker als we het hebben over medezeggenschap in het PrO. Vanwege de capaciteiten van de leerlingen zijn er, anders dan in het reguliere voortgezet onderwijs, weinig tot geen PrO scholen waar leerlingen deelnemen aan de formele medezeggenschapsraad. (Berlet, 2009) Van de totaal zeven scholen die zijn ondervraagd, heeft er maar één school aangegeven dat er een leerling deelneemt in de MR. (Bijlage 3) Vanwege het lage IQ van de leerlingen zijn de onderwerpen die besproken worden in de reguliere MR vergaderingen vaak te beleidsmatig en complex om begrijpelijk te zijn voor de leerlingen. (Bijlage 2) Daarom is er op de meeste scholen voor leerlingen geen mogelijkheid om deel te nemen aan de MR. (Bijlage 3) Gezien deze feiten kan worden geconcludeerd dat leerlingen laten participeren in een medezeggenschapsraad dus niet valt onder een passende of effectieve vorm van inspraak in het PrO.

Figuur 2. Waarom er zitten geen leerlingen in de MR zitten, volgens schoolleiders. (Bijlage 3).

Hetzelfde geldt voor inspraak in de vorm van schriftelijk enquêteren. Zo schreef Ina Berlet namens de SLO in het onderzoek 'leren participeren in de praktijk' dat "De ervaring leerde dat schriftelijk enquêteren voor deze doelgroep niet het meest geëigende middel is om de mening van leerlingen boven tafel te krijgen." (Berlet, 2009)

Scholieren laten participeren in een leerlingenraad is een betere optie. Er zijn veel scholen waar de leerlingen participeren in een leerlingenraad. Op de PrOschool het Futura College in Woerden is een goed functionerende leerlingenraad aangetroffen, onder leiding van docenten Stephanie Kastelein en Jelle Das. Tijdens een bezoek aan één van de leerlingenraad vergaderingen werd er onder andere gezien hoe de selectieprocedure van leerlingen eerlijk verloopt, welke onderwerpen aan bod komen, hoe gemotiveerd de leerlingen voor hun stem en mening uitkomen en hoe de organisatie van de leerlingenraad verloopt. De selectieprocedure is als volgt; alle leerlingen krijgen de mogelijkheid een motivatiebrief te schrijven en daarmee kans te maken op een plek in de leerlingenraad. Alle leden van de leerlingenraad lezen vervolgens de motivaties van de potentiële nieuwe leden en stemmen op hun favoriet. De leerling met de meeste stemmen wordt vervolgens in de klas met het goede nieuws verrast dat hij of zij mag deelnemen aan de leerlingenraad. Het streven van de leerlingenraad is om leerlingen uit alle jaarlagen en niet meer dan één leerling per klas aan te nemen. Onderwerpen die aan bod zijn gekomen tijdens een vergadering waren onder andere de inrichting van het schoolplein, de organisatie van het schoolfeest en het versieren van de school op Valentijnsdag. (Bijlage 1)

'Leren participeren in de praktijk' concludeerde ook dat PrO-scholen laten zien dat de leerlingenraad zich vooral bezighoudt met onderwerpen rondom het 'leven op school'. Dat zijn concrete zaken waar leerlingen over willen meepraten, meedenken en meebeslissen. (Berlet, 2009) De scholieren weten vaak goed wat ze willen, maar kunnen dit soms lastig in woorden uiten. Verlegen zijn de meesten niet. Een mening over een laagdrempelig onderwerp kan vaak wel gevormd worden. (Bijlage 1) Om leerlingen in een leerlingenraad te laten participeren is de in de vorige deelvraag besproken continuïteit, ruimte en laagdrempeligheid wel strikt noodzakelijk.

Maar betrokkenheid en verantwoordelijkheid nemen gaat bij deze leerlingen niet vanzelf. Het onderzoek 'leren participeren in de praktijk' ondersteunt deze bevindingen. Zij geven namelijk twee belangrijke voorwaarden voor een goede leerlingenraad: goede begeleiding van de leerlingenraad en goede communicatie in en met de klassen. Begeleiders van leerlingenraden geven aan dat het soms 'met pieken en dalen' gaat. (Berlet, 2009)

Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat veel scholen hun leerlingen laten trainen door middel van trainingen op maat voor de leerlingenraad in het Praktijkonderwijs. Het onderzoek kwam tot de belangrijke bevinding dat PrO leerlingen getraind kunnen worden in sociale en communicatieve vaardigheden, jezelf presenteren, discussievaardigheden, en inlevingsvermogen om de inspraak van leerlingen te bevorderen. (Berlet, 2009) Hieruit kan men concluderen dat communicatieve trainingen voor leerlingen bevorderend kunnen werken om organisatie te organiseren in het PrO.

Over het luisteren naar de stem van de leerlingenraad vertelde André Dokman het volgende. Op het Futura College is ervoor gekozen om de begeleiders van de leerlingenraad de leerlingenraad te laten vertegenwoordigen. Via hen wordt de input van de leerlingenraad besproken in de medezeggenschapsraad. "De punten die de leerlingenraad aanlevert worden net zo serieus behandeld als de punten van docenten of ouders. Het kan niet anders dat je ze serieus neemt. Naderhand worden alle punten uiteraard teruggekoppeld naar de leerlingen.", vertelt Dokman. (Bijlage 2) De leerlingenraad vertelde zich gehoord te voelen en voldoende terugkoppeling te krijgen. (Bijlage 1) Er kan daarom geconcludeerd worden dat deze vorm van achterbanraadpleging voor leerlingen in het PrO zowel passend als effectief is.

Het gebeurt ook andersom dat de directie vraagt naar de stem van de leerlingen. Zo gaf Dokman een voorbeeld over het onderwerp veiligheid, waarover hij de inspraak van de leerlingen wilde vragen voordat hij het beleid zou aanpassen. Volgens Dokman was hier gezien de capaciteiten van de leerlingen en passende manier voor nodig. Tegenover elkaar aan een tafel een gesprek voeren zou niet tot het gewenste resultaat leiden. Op het Futura College gebeurt dit daarom door middel van een pizza-avond (later: pizzapanel), vertelde Dokman. "Één keer per jaar gaan we samen met collega's en leerlingen pizza's bakken. Tijdens dat proces van pizza-maken, hebben de docenten een één op één gesprek met een leerling. De leerling kan inbrengen wat hij of zij wil, maar we hebben zelf ook wel punten waar we naar vragen, zoals bijvoorbeeld de veiligheid. Dat levert zeg maar tien leuke gesprekken zonder dat je tegenover elkaar zit. Daarna eet je de pizza met elkaar, dan heb je twintig man die pizza opeten, terwijl je een afrondend gesprek hebt." (Bijlage 2) Het idee is inmiddels al jaren een succesformule dat Dokman van harte aanraadt aan andere scholen. Ook de leerlingen zijn enthousiast. Dit is opgemaakt uit het

groeïende aantal aanmeldingen. (Bijlage 2) Het is een perfect manier om lastige onderwerpen op een laagdrempelige manier te bespreken. Het is een verrassend maar zeker passend en effectief initiatief.

Een andere effectieve vorm van inspraak met een groter draagvlak dan enkel de leerlingenraad is de ideeënbus. Dit principe werd wederom genoemd door de leerlingenraad van het Futura College. In de school is een initiatieven bus geplaatst. Deze bus staat op een centraal punt in de school en is voor iedere leerling van de school toegankelijk. In de bus kunnen alle leerlingen ideeën of meningen opperen. De initiatieven worden vervolgens behandeld in de leerlingenraadvergadering. De goede initiatieven krijgen een vervolg. Er zal gekeken worden naar de mogelijkheden en eventuele toepassing plaatsvinden. (Bijlage 2)

Wanneer er gestemd moet worden door de leerlingen, over bijvoorbeeld de bestemming van het schoolreisje, is het niet efficiënt als dit gebeurt middels een schriftelijke enquête. Effectiever is het om langs de klassen te gaan en door middel van het opsteken van handen te stemmen. Het resultaat wordt vervolgens genoteerd. Deze manier is efficiënt omdat het voor de leerlingen heel weinig tijd en moeite kost en de belanghebbenden direct het resultaat hebben. Dit is alleen haalbaar bij kleinere scholen. (Bijlage 1)

“Aandacht besteden aan het onder woorden brengen van je mening en aan het namens een groep spreken i.p.v alleen van jezelf. Bedenk dat een beperking in taal ook betekent dat je een beperking hebt in het onder woorden brengen van wat je vindt en wat je denkt.”

Docent uit de digitale enquête (Bijlage 4)

Samenvattend, op basis van de voorgaande gegevens kan worden geconcludeerd dat een leerling laten deelnemen in een medezeggenschapsraad en schriftelijk enquêteren minder dan wel geen passende en effectieve vormen van inspraak zijn voor leerlingen in het PrO. Daarentegen, een goed georganiseerde leerlingenraad, een pizzapanel, een ideeënbus en het uitbrengen van stemmen middels het langsgaan van de klassen, vallen wel onder passende en effectieve vormen van inspraak PrO leerlingen.

5. CONCLUSIE

Het PrO vraagt om een andere aanpak dan het reguliere voortgezet onderwijs als het gaat om het organiseren van medezeggenschap voor leerlingen. Wat voor het reguliere onderwijs werkt, is niet altijd de meest passende en effectieve vorm in het PrO. Leerlingen in het PrO hebben een laag IQ en moeite met taal en communicatieve vaardigheden. Voor de medezeggenschap betekent dit dat de elementaire processen worden belemmerd. Uit de conclusie van de voorgaande deelvragen kan men concluderen dat een zowel passendere als effectievere vorm van medezeggenschap essentieel is om leerlingen van het PrO deel te laten nemen aan participatie. In dit onderdeel wordt een antwoord geformuleerd op de hoofdvraag van dit onderzoek; Wat zijn de meest passende manieren om inspraak te organiseren voor leerlingen in het PrO?

Naar aanleiding van de conclusies van de drie voorgaande deelvragen zijn een drietal succeselementen vastgesteld die als vereiste worden gezien, als het gaat om de organisatie van een passende vorm van inspraak voor leerlingen van het PrO. Het gaat over de vereiste succeselementen: **continuïteit**, **ruimte** en **laagdrempeligheid**. Vormen van inspraak dienen aan deze drie randvoorwaarden te voldoen om te kunnen spreken van een passende en effectieve vorm van inspraak in het PrO.

Onder **continuïteit** wordt een concrete doorvoering van plannen zonder onderbrekingen verstaan. Voor de organisatie van inspraak voor de desbetreffende scholieren is het belangrijk dat er concrete afspraken worden gemaakt over de begeleiding of werkgroep van leerlingen en momenten van inspraak. Het werkt bevorderend als er gedurende een langere periode continuïteit is, zodat de leerling weet waar hij of zij aan toe is. Teveel verandering kan averechts werken. Zo bleek onder andere uit het vraaggesprek met de leerlingenraad en hun begeleiders van het Futura College en het onderzoek 'Leren participeren in de praktijk'.

Tevens blijkt uit het onderzoek dat de leerling dringend behoefte hebben aan **ruimte**. Enerzijds gaat het om fysieke ruimte, leerlingen moeten de mogelijkheid hebben om bijeen te komen en zaken te bespreken, bijvoorbeeld door het openstellen van een klaslokaal en het organiseren van regelmatige vergaderingen. Anderzijds gaat het om de figuurlijke zin zin van het woord. Het gaat om het sociale klimaat; om de 'mentale' ruimte die vanuit de school wordt gerealiseerd rond het thema medezeggenschap. Daaronder vallen elementen zoals vertrouwen in de betrokken leerlingen, leerlingen de ruimte geven om openlijk mee te denken en spreken (vrijheid van meningsuiting) en goede informatiestromen zodat de leerling weet wat er speelt en weet waar hij of zij terecht kan met een idee of opinie. Het is hierbij essentieel dat de leerling het gevoel heeft gehoord te worden. Leerlingen nemen gemakkelijker een participerende rol in naarmate hun omgeving hen die rol gunt, daarvoor dus ruimte biedt en participatie stimuleert, zo blijkt uit het onderzoek.

Laagdrempeligheid is het laatste vereiste succeselement om de leerlingen uit het PrO te laten participeren. Uit het onderzoek blijkt dat reguliere medezeggenschap al snel te hoog gegrepen of complex is voor PrO leerlingen. Wanneer de mentale stap om een onderwerp of mening aan te kaarten te groot is, zal een leerling geen actie ondernemen. Leerlingen nemen gemakkelijker deel aan participatie als het voor hen als iets natuurlijks voelt, zonder tegen bepaalde gevoelens in te gaan. Een laagdrempelige vorm van inspraak is dus noodzakelijk om motiverend en begrijpelijk te zijn voor de leerlingen. Een vorm van inspraak moet, los van de zojuist genoemde succeselementen, eenvoudig toegankelijk zijn voor de leerlingen, om te kunnen spreken van een passende en effectieve vorm van inspraak in het PrO.

Om de drie randvoorwaarden te toetsen, zijn er een aantal vormen van inspraak naast deze drie succeselementen gelegd. Te beginnen met de formele medezeggenschapsraad. De MR voldoet ongetwijfeld aan de voorwaarde continuïteit, aangezien de vergaderingen altijd op vaste momenten gepland zijn en worden bijgewoond door dezelfde personen. Aan het kenmerk ruimte wordt sporadisch voldaan, afhankelijk van de organisatie van de medezeggenschapsraad en het schoolbestuur. Echter, het element laagdrempeligheid ontbreekt sterk in deze vorm van participatie. De medezeggenschapsraad betreft vaak onderwerpen als beleid en begroting, die door PrO leerlingen als complex ervaren worden. Tevens is het niveau van communicatie en participatie vaak te hoog gegrepen voor deze scholieren. Deze vergelijking bevestigt de resultaten van het onderzoek dat een medezeggenschapsraad geen passende vorm van participatie is voor PrO leerlingen.

Een andere vorm van inspraak, de leerlingenraad, is in dit onderzoek ook getoetst. De leerlingenraad heeft, afhankelijk van de organisatie, een redelijke continuïteit. De laagdrempeligheid is bij een leerlingenraad van een PrO school in de meeste gevallen gewaarborgd, omdat de leerlingenraad enkel uit leerlingen met overwegend dezelfde capaciteiten bestaat. De ruimte die leerlingen krijgen binnen de raad is afhankelijk van de school. Bij een effectief werkende leerlingenraad krijgen de leerlingen de ruimte om hun ideeën te uiten en uit te werken. Echter bij een matig werkende leerlingenraad werkt de school niet mee, waardoor de leerlingen in de ruimte worden beperkt. Er kunnen twijfels worden gezet bij het wel of niet passend zijn van een leerlingenraad, als het gaat om inspraak in het PrO. Mits goed georganiseerd, kan een leerlingenraad een zeer effectieve vorm zijn om participatie te organiseren. Zo blijkt zowel uit het onderzoek als uit de toets met de drie succeselementen.

Gedurende het onderzoek werd ondervonden dat een pizzapanel een zeer passende vorm van inspraak in het praktijkonderwijs is. Ook naast de drie succeselementen komt deze vorm positief uit de test. Het pizzapanel vindt plaats op vaste momenten, bijvoorbeeld één keer per jaar of eens per kwartaal, er is dus sprake van continuïteit. Daarnaast is er voor het kiezen van de onderwerpen van zo'n pizzapanel voor iedereen ruimte om punten aan te dragen en een mening te uiten. Een laatst belangrijk onderdeel van het pizzapanel is de laagdrempeligheid. Pizza's bakken en ondertussen een gesprek voeren op begrijpelijk niveau is ongetwijfeld eenvoudig toegankelijk voor de gemiddelde leerling uit het PrO.

Een ander, meer praktisch, voorbeeld van inspraak is een ideeënbus. De drie succeselementen zijn hier wederom te herleiden. De ideeënbus is altijd aanwezig en altijd toegankelijk voor alle leerlingen, er is dus sprake van continuïteit en laagdrempeligheid. Daarnaast mogen alle leerlingen van een school hun ideeën in de ideeënbus doen. De leerlingen worden hierbij niet belemmerd, en kunnen vrijuit hun mening geven. Dit sluit perfect aan bij de vereiste ruimte. Men kan naar aanleiding van deze test concluderen dat een ideeënbus een uitstekende vorm van inspraak in het PrO is.

Uit dit onderzoek naar de meest passende en effectieve vormen van inspraak kan worden geconcludeerd dat er niet slechts één uitstekend werkzame vorm van medezeggenschap is voor leerlingen in het PrO. Er zijn meerdere vormen van inspraak die kunnen worden toegepast voor deze groep scholieren, mits gedurende de organisatie wordt voldaan aan de drie vereiste succeselementen continuïteit, zowel fysieke als mentale ruimte en laagdrempeligheid.

6. DISCUSSIE

Tijdens het onderzoek is er tegen een aantal zaken aangelopen, die de onderzoekers graag anders hadden aangepakt of anders verliepen dan zij van te voren hadden verwacht. Ook zijn er nog een aantal zaken waarvan achteraf bleek dat deze op een andere en/of betere wijze aangepakt hadden kunnen worden. In dit onderdeel van het onderzoeksverslag zullen deze zaken besproken en toegelicht worden. Het gaat om vijf zaken die een serieus verschil kunnen maken. Middels dit onderdeel beogen de onderzoekers van dit onderzoek andere onderzoekers te adviseren om in een volgend onderzoek naar een soortgelijk onderwerp rekening te houden met de zaken die in deze discussie besproken worden.

6.1 ONDERZOEKSPOPULATIE

In een vervolgonderzoek is het interessant om meer personen te interviewen en de enquête door (nog) meer mensen te laten invullen. Dit zou een breder beeld geven. Door meer personen te ondervragen over hun ervaringen en opinies verzamelt men meer gegevens waarop men vervolgens één conclusie kan baseren. Het onderzoek wordt hierdoor breder dan wanneer het enkel gebaseerd is op een aantal vraaggesprekken of schriftelijke enquêtes. In het bijzonder kan het nuttig zijn om meer scholieren te ondervragen naar hun ervaringen met inspraak tot nu toe en hun behoefte omtrent medezeggenschap. Op deze manier kan de organisatie van inspraak nog meer worden afgestemd op de behoefte van de leerlingen in plaats van op de inzichten van docenten en schoolleiders. Het is belangrijk dat juist de leerlingen gehoord worden, zij weten immers het beste waar zij behoefte aan hebben.

6.2 ÉÉN OP ÉÉN GESPREKKEN

Tijdens het interview met de leerlingenraad is gemerkt dat de leerlingen opvallend snel elkaars mening overnamen of instemde met een opmerking van een medeleerling. In dit onderzoek wordt daarom voorgesteld om in een vervolgonderzoek de scholieren één op één te ondervragen. Op deze manier kunnen de scholieren niet meeliften op de antwoorden van een ander, maar zullen zij zelf antwoorden op de gestelde vragen moeten formuleren. Hierdoor krijgt men een beter beeld van de persoonlijke mening en behoeften van de leerlingen. Wellicht kan na het vergaren van deze resultaten een meer persoonlijke aanpak voor iedere leerling of meer verschillende vormen van inspraak worden gerealiseerd. Tevens zal men in persoonlijke gesprekken meer (verschillende) reacties verzamelen, wat kan resulteren in meer uiteenlopende resultaten. Dit sluit aan bij het eerste punt om een breder onderzoek uit te voeren.

6.3 VRAAGSTELLING DIGITALE ENQUÊTE

In de digitale enquête die voor dit onderzoek is opgesteld werd de volgende vraag gesteld: “Wat zou u als schoolleider kunnen doen om leerlingenparticipatie goed te faciliteren?”. Deze vraag werd alleen aan de schoolleiders zelf gesteld. Aan de docenten en overige werknemers van de scholen is deze vraag, door middel van slimme technologie, niet voorgelegd. Achteraf wordt dit als spijtig ervaren. Het zou namelijk heel interessant kunnen zijn geweest als deze vraag juist ook aan docenten en overige medewerkers was gesteld. Op deze manier kan namelijk worden onderzocht hoe deze personen de rol van de schoolleider zien als het gaat om medezeggenschap voor de leerlingen en of deze meningen misschien afwijken van de opinie van de schoolleiders zelf. Dit had nog een interessante invalshoek kunnen opleveren. Dit onderdeel is niet noodzakelijk voor een goed vervolgonderzoek. De onderzoekers van dit onderzoek beschrijven het ‘als een mogelijke verrijking’.

6.4 PRESENTATIE EINDPRODUCT

Voorgaande onderzoeken hebben een eindproduct gepresenteerd in de vorm van een stappenplan. In dit onderzoek is gekozen voor een activerende flyer. Een vervolgonderzoek zou kunnen worden afgerond in een nog alternatieve vorm. Bijvoorbeeld in de vorm van een infographic. De variatie in adviesrapporten zal leiden tot meer motivatie om de adviezen serieus te nemen en uit te voeren. Op deze manier is de kans groter dat er een vorm beschikbaar is die de lezer aanspreekt. Dit zal positieve invloed uitoefenen op het proces om inspraak voor leerlingen in het PrO te organiseren en te verbeteren.

6.5 METHODOLOGIE

Het laatste discussiepunt gaat over de manier van onderzoek doen. In dit onderzoek is gekozen voor een combinatie van een literatuuronderzoek, meerdere kwalitatieve vraaggesprekken en een kwalitatieve digitale enquête. Een vervolgonderzoek zou op een andere manier ingericht kunnen worden, en wel op de volgende manier: Dit onderzoeksrapport adviseert om in een vervolgonderzoek een aantal vormen van medezeggenschap te kiezen en deze te testen in de praktijk. Bijvoorbeeld door middel van een testklas. Schrijf een aantal stellingen op en test deze in de verschillende participatievormen die in dit onderzoeksrapport genoemd zijn. Door de vormen van inspraak op PrO klassen te testen, kan een conclusie tevens op de praktijk gebaseerd worden, in plaats van enkel op literatuur en kwalitatieve vraaggesprekken. Dit zal wederom leiden tot een breder onderzoek, maar met name ook tot de diepgang die in dit onderzoek wellicht enigszins miste.

7. BIBLIOGRAFIE

- Berlet, I. (2009). Leren participeren in de praktijk. Geraadpleegd op 6 september 2018, van <http://www.slo.nl/downloads/2009/leren-participeren-in-de-praktijk.pdf>
- CBS. (2018). VO; leerlingen, onderwijssoort in detail, leerjaar. Geraadpleegd op 3 december 2018, van <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?PA=80040ned>
- Geugten, T. van der., Hijstek, B., & Verkuil, D. (2012). Geschiedeniswerkplaats. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- GoVMBO. (z.d.). Praktijkonderwijs. Geraadpleegd op 11 november 2018, van <https://www.govmbo.nl/voorgezet-onderwijs/praktijkonderwijs-voortgezet-onderwijs/>
- Groene Hart praktijkschool. (z.d.). LEERLINGEN AAN HET WOORD. Geraadpleegd op 11 november 2018, van <https://www.groenehartscholen.nl/praktijk/groep-8/leerlingen-aan-het-woord/>
- Janssen, C., & Stassen, L. (2017). Een survivalgids voor leerlingen in de medezeggenschapsraad- MR handboek. Utrecht: LAKS.
- MET Praktijkonderwijs Waalwijk. (z.d.). Welke leerling komt in aanmerking voor plaatsing in het praktijkonderwijs?. Geraadpleegd op 11 november 2018, van <http://www.met-pro.nl/assets/Schoolgids/Informatiebladen/MET0001Informatiebladen-VERZAMELINGv2.pdf>
- Oberon. (2012). In gesprek met ouders en leerlingen: hoe organiseer je een 'horizontale dialoog'?. Geraadpleegd op 9 september 2018, van <https://www.oberon.eu/data/upload/files/in-gesprekmet-ouders-en-leerlingen-hoe-organiseer-je-een-horizontale-dialoog.pdf>
- ResearchNed. (2018). LAKS monitor 2018. Nijmegen: ResearchNed.
- Rijksoverheid. (z.d.). Hoe zit het praktijkonderwijs in elkaar?. Geraadpleegd op 7 september 2018, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/vraag-en-antwoord/hoe-zit-het-praktijkonderwijs-in-elkaar>
- Sectorraad Praktijkonderwijs. (z.d.). Koester de kracht van het praktijkonderwijs!. Geraadpleegd op 7 september 2018, van <https://www.praktijkonderwijs.nl/storage/paginas/Koester%20de%20kracht%20van%20het%20praktijkonderwijs%20december%202017.pdf>
- Sectorraad Praktijkonderwijs. (z.d.). Over pro. Geraadpleegd op 6 september 2018, van <https://www.praktijkonderwijs.nl/over-pro>

- Sectorraad Praktijkonderwijs. (2018). Praktijkonderwijs biedt jongeren in een kwetsbare positie perspectief op werk!. Geraadpleegd op 9 september 2018, van https://www.praktijkonderwijs.nl/storage/paginas/September2018/Sectorraad%20Pro%20-%20Strategische%20visie%20-%2002B_web1.pdf

- Strating, G., & Wit, Cees. (2018). Participatie van jongeren in het onderwijs, vanzelfsprekend toch?! . Geraadpleegd op 11 november 2018, van <http://www.st-alexander.nl/wp-content/uploads/2018/10/Artikel-Participatie-van-jongeren-in-het-onderwijs-Stichting-Alexander-oktober-2018.pdf>

- Wissel Werkers. (2018). Van 'horizontale dialoog' naar concrete participatie. Geraadpleegd op 6 september 2018, van https://www.vo-raad.nl/system/downloads/attachments/000/000/637/original/20180710_Eindrapport_horizontale_dialoog.pdf?1531311622

- WMEgeschiedenis. (11 juli 2014). Historische Context Verlichting - deel 1. (Videobestand). Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=C0TUdSWAIEE&list=PLmRrN62NmfxDbmuSO57mQaBSAgW7vro3R>

- WMEgeschiedenis. (11 juli 2014). Historische Context Verlichting - deel 3. (Videobestand). Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=vrTkSgNc66w&list=PLmRrN62NmfxDbmuSO57mQaBSAgW7vro3R&index=3>

- WMS. (2016). Medezeggenschapsraad voor personeel (MRp) werkzaam in het samenwerkingsverband passend onderwijs. Geraadpleegd op 7 september 2018, van https://infowms.nl/sites/default/files/project%20versterking%20medezeggenschap/handreikingen/handreiking_oprichting_MRp.pdf

- WMS. (z.d.). Advies 'goede medezeggenschap' in het onderwijs (kort). Geraadpleegd op 9 september 2018, van https://infowms.nl/sites/default/files/project%20versterking%20medezeggenschap/advies%20goede%20medezeggenschap/Advies_goede_medezeggenschap_in_het_onderwijs_kort_.pdf

8. BIJLAGEN

NB: De audiofragmenten zijn op te vragen bij de onderzoekers.

8.1 TRANSCRIPT INTERVIEW LEERLINGENRAAD

Sterre: Zullen we beginnen met onze vragen?

Leerling: Ja is goed.

Sterre: Waarom hebben jullie gekozen om in de leerlingenraad te gaan?

Leerling: Om mijn eigen mening te geven, en om te luisteren wat mensen te zeggen hebben. Vond het wel leuk.

Leerling: Het trok mij al aan sinds het eerste jaar, dacht meteen al ben daar wel goed in. Vind het wel leuk, zit er nu al vier jaar in.

Vincent: Zijn er al dingen die veranderd zijn waar je zegt ben echt blij dat ik dat heb bereikt.

Leerling: Nou we regelen allemaal dingetjes zoals de speeltoestellen, en als we iets doen dan gaat een bepaald groepje samenwerken om dat te proberen te bereiken.

Sterre: Heb je nog meer voorbeelden?

Leerling: Twee weken geleden zijn wij met z'n allen langs de eerstejaars gegaan om te vragen wie een brief wil schrijven om in de leerlingenraad te komen. Natuurlijk moet daarin wat je doet, en hoe je dat gaat doen.

Vincent: Zie drie nieuwe leerlingen, waarom zijn jullie in de leerlingenraad te komen.

Leerling: Ik vind het wel leuk om een beetje mijn mening te geven.

Sterre: Oke, hebben jullie nou het idee dat er nog veel moet gebeuren op jullie school?

Leerling: Beetje, niet echt zoveel.

Vincent: Wel tevreden op zich? #00:02:03-6#

Leerling: Ja wel tevreden. Maar het is niet zo dat als je in de leerlingenraad zit dat je dan pas wat te zeggen hebt. Andere hebben ook wat te zeggen, daarom hebben wij ook bussen beneden bij de kantine en de receptie. Daar kunnen ze hun ideeën op een briefje schrijven en daarin stoppen. Een keer per zoveel tijd komt de directeur bij de leerlingenraad vergadering, en bespreken onze punten met hem.

Vincent: Wij hadden ook bussen op onze school maar niemand deed daar wat in. Doen mensen ook echt serieus dingen erin?

Leerling: Ja, er was op school geen pinautomaat. Wij hebben toen met de directie besproken of er een pinautomaat de kantine kon komen. Maar dat werkte niet omdat er een minimaal aantal mensen moest zijn die gingen pinnen.

Vincent: Maar ook wel dingen waar jullie wel wat mee kunnen?

Leerling: Ja.

Sterre: Stappen jullie ook wel eens naar een docent/directie als er iets niet goed gaat?

Leerling: Heel vaak gaan bij de meiden gaan naar de vrouwelijke docenten, en de jongens gaan naar de mannelijke docenten. Maar we kunnen wel echt alles vertellen tegen een paar docenten.

Leerling: Je kan eigenlijk alles wel bespreken. Als je gewoon een goed plan op papier hebt uitgewerkt. Dan kan je altijd nog naar de directie toegaan van wij willen dit of dat. Want je zit drie jaar bij dezelfde advisor, en dan splitsen we. Dan doen we vaak wat leuks, mijn idee was om op school te gaan slapen. Dit idee moest ik dan op papier zetten, daar was ik best wel traag mee. Dus daarom is het niet doorgegaan, en zijn we naar de Efteling toe gegaan.

Vincent: Hebben jullie het idee dat de directeur jullie serieus neemt?

Leerling: Ja als er wat is dan stuurt hij wel een mail naar onze begeleider.

Vincent: Hebben jullie het gevoel dat jullie iedereen vertegenwoordigen?

Leerling: Ja, het is eigenlijk iedereen heeft een mening. Het is niet zo dat wij alleen met z'n zessen een mening hebben maar iedereen.

Begeleider: Jullie nemen ook ideeën mee vanuit jullie klas.

Leerling: Ja we proberen vanuit uit elke klas een leerling in de leerlingenraad te hebben. Ik en Mike vertegenwoordigen dus de vierdejaars.

Begeleider: Er waren vorig jaar drie derdejaars, daar komen zij uit. Het idee is dat je vanuit elk leerjaar minimaal twee, liefst drie leerlingen in de leerlingenraad zitten. Dat is niet altijd even makkelijk, omdat je met stages te maken hebt. Er zijn er nu twee uit de leerlingenraad omdat ze stage hebben. Maar dat is wel het idee. Om antwoord te geven op jullie vraag, we proberen met continuïteit heel veel te hebben. Stefanie en ik doen het al vier/vijf jaar. Iedereen van de school weet dat wij erbij zitten, iedereen weet ook welke leerlingen in de leerlingenraad zitten. Dat is wel prettig, de leerlingen komen gewoon zelf naar de leden toe. Zodat de mening/ideeën gewoon bij ons terechtkomen.

Vincent: De leerlingen weten jullie inderdaad te vinden?

Leerlingen: Ja.

Sterre: Hoe is dat dan gekomen, of brengen jullie nog iets van een verslag uit?

Leerlingen: Ik ben hier net nieuw, maar ik heb wel gezien dat ze een keer de klas in kwamen met allemaal briefjes en mapjes.

Begeleider: Aan het einde van het schooljaar worden jullie het podium opgeroepen in de aula. Dan krijgen jullie een cadeaukaart voor het hele jaar helpen. Jullie worden ook extra ingezet als er avonden zijn met leerlingen.

Sterre: De leerlingen van school die zien gewoon bijvoorbeeld die nieuwe toestellen staan?

Leerling: In de winter worden ze natuurlijk niet gebruikt, maar in de zomer worden ze meer gebruikt

Vincent: Staat er ook iets van, gefikst door de leerlingenraad?

Leerling: Nee, een keer per zoveel tijd hebben wij een nieuwsbrief daar staat wel in dat wij dat hebben geregeld. Ook hebben wij met Valentijnsdag alles versierd. Voor de meiden hadden wij een klein kaartje. Allemaal hartjes op alle tafels.

Vincent: Vinden jullie dat je goed wordt geholpen door de twee begeleiders?

Leerling: Ja, wij hadden een tijd dat wij echt zonder hen moesten. Want dan ging Stefanie met zwangerschapsverlof, en Jelle een half jaar op wereldreis. Toen kregen wij twee andere begeleiders bij, en dat was voor hun ook wel echt wennen, het duurde ook wel even voordat dat goed ging.

Vincent: Het is dus wel belangrijk dat er dus vaste mensen zijn waar je dan op kan bouwen?

Leerling: Ja.

Sterre: Kunnen jullie iets schrijven over jullie rol?

Begeleiders: Wat wij doen is zorgen voor structuur. De vergadering is nu op maandag tijdens een vast uur. Eerst was het in de pauze, dat was niet altijd even makkelijk. Het is vrijwillig, maar wij vinden het ook super fijn dat ze het doen. Waardoor zij ook een stukje compensatie krijgen. Ze weten ook elke keer maandag, wij hebben ook een groepsapp met elkaar. Daarnaast hebben wij altijd notulen van de vergaderingen. Dat wordt dan altijd door de MR van school altijd gelezen. Dat wordt in die vergadering ook weer meegenomen. Het enige wat wij doen, is de ideeën die er zijn noteren zodat wij dat kunnen bespreken met onze directeur. Daarnaast komt hij twee a drie keer per jaar langs. Als het een goed plan is, dan is het prima. Wie gaat het regelen, met een van ons erbij als extra ondersteuning. Het is gewoon cool als ze zelf met ideeën komen vanuit school waarover ze heel enthousiast zijn.

Sterre: Dat is volgens mij wel belangrijk, dat ze er zelf achter staan.

Begeleider: Ja. Zo'n voetbaltoernooi hebben wij een keer georganiseerd, dat was Sem die vond dat helemaal geweldig. Of een schoolfeest hebben wij gedaan, dat willen wij dit jaar ook organiseren. Dat Valentijn vinden die meiden helemaal geweldig, dus die zijn daar druk mee bezig. Omdat zij die ideeën hebben, denken wij ja prima. Andre die zegt gewoon letterlijk; is er een goed plan regel het maar.

Leerlingen: Wij hadden een heel goed plan van kunst in school. Er moest alleen nog een plek verzonnen worden van waar we dat konden ophangen.

Vincent: Zelfgemaakt kunst?

Leerling: Ja, hele mooie.

Sterre: Jij noemde net even de medezeggenschapsraad, daar zitten geen leerlingen in.

Begeleider: Nee.

Leerling: Maar er zijn toch wel volwassen die voor ons praten?

Begeleider: Er is een iemand vanuit school, die de leerlingenraad vertegenwoordigd in de MR.

Sterre: Dus ze krijgen wel een stem?

Begeleider: Jaja, sowieso. Ik weet dat Harry, dat is vanuit ons de man vanuit de MR. Die heeft hier ook weleens verteld, van wat is de MR en hoe werkt dat. Dat is wel de toekomst, dat er ooit een leerling vanuit de leerlingenraad in de MR komt. Maar om dat te realiseren is gewoon best wel lastig.

Zijn voor deze leerlingen toch wel vrij langdradige vergaderingen.

Verder helpen wij ook heel erg met plannen denk ik. Als jullie met een idee komen dat wij dan een tijdspad maken, taken verdelen. Maar de leerlingen zijn uiteindelijk wel degene die het dan echt doen.

Vincent: Is het ook wel eens dat er vanuit docent of André een vraag komt van wat vinden leerlingen hiervan?

Begeleider: Ja, zij leggen veel dingen bij ons neer. Andre krijgt dan bijvoorbeeld mailtjes, dit zijn onderwerpen die je tijdens de leerlingenraad kan bespreken. Vorig jaar was er actie, een idee vanuit de leerlingenraad daarmee kon je €10.000,- winnen. Dat krijgen zij binnen, dat stuurt hij dan door. Zodat wij dat dan kunnen bespreken. Dus het is wel echt visa versa, dat is prettig. Ook dingen die tijdens een vergadering aan bod komen, kan de leerlingenraad daar niet iets mee? Dan bespreken wij dat hier.

Begeleider: De basis vind ik echt die continuïteit, want de leerlingenraad is verplicht. Maar er moet op een geven moment leiding erbij. Voor ons is dat al jaren zo. Als dat altijd is, hoeven wij het wiel niet opnieuw uit te vinden. Dan heb je gewoon altijd iemand, die is daar verantwoordelijk voor. Dat vind ik gewoon heel erg fijn. Als wij weg zijn, en er komen twee nieuwe die weten dan niet wat ze moeten doen.

Sterre: Vinden jullie dat op dit moment jullie stemmen/meningen genoeg gehoord wordt?

Leerling: Wij worden goed gehoord.

Sterre: Hoe zou het nog beter kunnen?

Leerling: Eigenlijk is het wel goed zo.

8.2 TRANSCRIPT INTERVIEW SCHOOLLEIDER

Vincent: Jullie hebben dus een medezeggenschapsraad en een leerlingenraad op school. Zitten er leerlingen in de medezeggenschapsraad, waarom wel of niet?

Dokman: Nee, daar hebben wij over nagedacht, over gesproken. Met de MR met de ouders en de collega's die erin zitten. Omdat wij leerlingen met een klein "begrijpertje" hebben, maximaal IQ van 80 vonden wij met elkaar niet handig dat leerlingen in de MR zouden zitten. Ze hebben voornamelijk forse achterstanden op het gebied van begrijpend lezen en rekenen. Als je dan ziet welke beleidsstukken, financieel rapportages daar af en toe voorbijkomen. Dus toen hebben wij gekozen om de begeleiders van de leerlingenraad. Dat zij de "link-pin" met de MR zeg maar. In de MR komt de input vanuit de leerlingenraad, en wordt daar besproken, en teruggekoppeld uiteraard.

Sterre: En in welke mate is de input vanuit de leerlingenraad wordt meegenomen in de MR-vergadering?

Dokman: Bij iedere MR-vergadering staat het als agendapunt, en komt er meestal niet veel meer naar voren als dagelijkse dingen zoals; het schoolplein anders inrichten met buitenspeelmateriaal, en dat soort dingen. Echt dingen waar leerlingen directie wat van merken. Ook de pauze tijden zijn veranderd door input vanuit de leerlingenraad. Over het rookbeleid, kan ik mij ook herinneren hadden zij vragen over. Vragen over de soort dingen. Dus niet beleidsmatige dingen.

Sterre: En dan worden die punten die zij aanleveren net zo serieus behandeld als de punten van de ouders of de docenten?

Dokman: Ja, ja jazeker dat kan niet anders dan dat je serieus neemt.

Vincent: De leerlingen zijn er natuurlijk zelf niet bij om hun standpunt te verdedigen, dus dat vertrouw je aan iemand toe.

Dokman: Ja, en die koppelt dat ook naar hen terug, en ik krijg ook een paar keer per jaar een uitnodiging om bij de leerlingenraad aan te schuiven. De voorzitter van de MR zit er ook af en toe bij.

Vincent: En dan neemt u ook zelf punten mee die u bespreekt met de leerlingenraad.

Dokman: Ja, laatst ging het over het gevoel van veiligheid, en dat hebben we dan ook als het gaat om inspraak van leerlingen dan kiezen wij daar ook een andere manier voor. Dat hebben we meestal een keer per jaar met collega's en leerlingen. Dan gaan we een pizza bakken, terwijl we de pizza bakken, dan sta je toch met elkaar deeg te kneden. Die pizza samen zo te vullen zoals je dat zelf wilt. Tijdens dat proces van pizza-maken, heb je dan een op een gesprek met die leerling. Dan kan die leerlingen inbrengen wat je wil, maar we hebben zelf ook wel punten de veiligheid. Dan heeft iedere docenten dus een een op een gesprek met de leerling. Dat levert zeg maar tien leuke gesprekken zonder dat je tegenover elkaar zit. Daarna eet je de pizza met elkaar, dan heb je twintig man die die pizza opeten, terwijl je een afrondend gesprek hebt.

Sterre: Hoe worden die leerlingen dan gekozen?

Dokman: De advisors vragen in hun klas wie er interesse heeft. En er is voldoende animo voor, dat komt eigenlijk door het feit dat wij een leerkracht school zijn. Daar hebben wij ook regelmatig pizza sessies gehad, en dat werkt goed.

Sterre: Dat is een keer per jaar?

Dokman: Ja, dat hebben we nu voor de derde keer.

Vincent: Is het elke keer hetzelfde thema, of doen jullie elke keer wat anders?

Dokman: Nee het zijn ieder jaar verschillende onderwerpen. Van wat er dan leeft. Ja weetje je kan ze wel een stuk laten lezen, maar dat gaat hem niet worden.

Sterre: Hoe zou u het proces beschrijven van stel een leerling is het ergens niet mee eens of heeft zo'n voorstel van die speeltoestellen? Hoe zou u dan het proces beschrijven? Van het idee/mening tot het wordt uitgevoerd.

Dokman: Nou, die speeltoestellen bijvoorbeeld. Die vraag komt er dan, kan er buitenspeelmateriaal komen? Zodat wij buiten ook wat te doen hebben, en dan ga ik ook in overleg; wat zouden jullie willen? Zelf vond ik ook wel dat er wat mocht gebeuren. Dus het budget was al snel beschikbaar zal ik maar zeggen, per direct. Dan een overleg met de leerlingenraad besloten wat er moest komen, volgens mij hebben zij dat ook wel weer met de klassen besproken; jongens dit zijn de plannen, en zo is er een buiten tafelvoetbalspel gekomen, drie of vier fitnessapparaten voor buiten. Ja dat is in afstemming met hen gebeurd. Uiteindelijk heb ik dan die dingen besteld, en laten plaatsen. Open zijn over de mogelijkheden en kostprijs.

Vincent: Heeft u het gevoel dat leerlingen het fijn vinden dat er naar ze wordt geluisterd?

Dokman: Ja, dat merk ik wel. Wat nu een punt van aandacht is, en dat is het al een paar jaar. Maar ik heb het nu nadrukkelijk wel bij de leerlingenraad gelegd, komen jullie nou met een oplossing. Die tafeltennistafel en dat voetbalspel ook gebruikt worden, die worden dus nauwelijks gebruikt. De leerlingenraad die dit heeft bedacht die had ook iets bedacht om die pingpongballetjes uit te geven in de pauzes, dat is toen op zich wel gebeurd. Maar dat is, als een paar leerlingen uit die raad gaan die dit hebben bedacht. Heeft het heel moeilijk een vervolg, in de volgende samenstelling. Dus ik heb nu aan hun heel nadrukkelijk gevraagd van goh kunnen jullie hier iets voor bedenken, een bepaald systeem hoe we dat het slimst kunnen doen. Kom maar op! Van mij hoeven ze dat ook niet zelf te doen, dat zou het mooist zijn vind ik. Als leerlingen daar zelf de verantwoordelijk voor nemen; "wij gaan dat wel regelen André, geef ons maar batjes en die pingpongballen dat gaan wij gewoon organiseren". Dat zou ik het mooiste vinden

Sterre: Dat zit er niet in?

Dokman: Nou dat moet dan echt wel aangezwengeld worden bij ze, en dat moet je dan ook wel vasthouden voordat er echt iets uitkomt.

Sterre: Wij kregen uit het vorige gesprek ook wel heel duidelijk mee dat continuïteit heel belangrijk is. Dat Jelle en Stefanie er als drie jaar zitten. Dat daarvoor mensen zat die er kort zaten, en dat dat niet werkten.

Dokman: Nee die begeleiden zo ook vanuit de school, die twee docenten doen het inderdaad nu ook al jaren.

Vincent: Zijn er nog dingen die je mist in school, betreft leerling inspraak?

Andre: Weetje we zijn een kleine en platte organisatie, ze noemen mij mij ook gewoon Andre bij de voornaam. Dus ze weten mij toch wel te vinden. We zijn een informele platte organisatie. Soms hebben ze wel iets examenstunt bijvoorbeeld, dan willen ze iets doen met de klas daar hebben ze geld voor nodig, of een bus nodig. Beleidsmatige dingen moet je dus niet aankloppen. Door de kleinschaligheid en de leerlingenraad, weten ze waar ze heen moeten. Heel vaak gebeurt dat via de advisors, waarmee ze een projectplan maken waarmee ze naar mij komen. Wij willen graag naar een systeem waarbij wij mentor leerlingen, ouderejaars die als buddy kunnen fungeren.

Vincent: Denk je dat er genoeg leerlingen zijn die dat leuk vinden, of dat willen?

Dokman: Ja dat denk ik wel.

Sterre: Dan hebben wij hier nog de participatie tempel, en dan heb je de niveau van medezeggenschap. Op welk niveau denkt u dat uw leerlingen zitten?

Dokman: Nee, dan denk ik dat wij op dit stadium zitten. Door die pizza gespreken, dat we naar de mening vragen en tegelijkertijd advies vragen. Wat zouden jullie dan willen? Wat werkt volgens jullie wel, wat we kunnen blijven doen? Wat we onvoldoende doen of niet dan, dan vragen we hen wel om advies. Maar als het gaat om een lessentabel of lestijden, dan informeren we ze. Het is onderwerp afhankelijk. Maar als het er echt om gaat dan vragen we hen wel om advies.

Vincent: Want waarover ging de vorige pizza panel?

Dokman: Ieder jaar hebben wij een enquête, doen we de goeie dingen? Die enquête zetten we ieder jaar uit vanuit het kwaliteitsbeleid bij de ouders, personeel, stagebedrijven en bij de leerlingen. Bij de leerlingen komen soms uitslagen uit waarbij wij denken, huh hoe kan dit nu? Bijvoorbeeld een percentage geeft dan aan dat de advisor, hen onvoldoende helpt. Dat wij echt zoiets hebben, hoe is dat mogelijk, want onze advisors staan juist altijd voor ze klaar. Dan gaat het er ook om, hoe zijn die vragen dan gedaan. Hebben ze begrepen wat er werd gevraagd, of is er echt iets aan de hand. Dan gaan wij opzoek naar die antwoorden, dan is zo'n pizza sessie of een rondje door de klassen handig.

Sterre: Dat verantwoordelijkheid dragen dat halen ze dan niet omdat ze dan nog altijd begeleid worden door die advisor of anderen.

Dokman: Ja kijk verantwoordelijkheid dragen kan natuurlijk op meerder vlakken doen. Voor veel van onze leerlingen is dit het eindonderwijs. Wat wij wel doen in de bovenbouw is heel sterk sturen geven aan dat verantwoordelijkheid dragen, binnen hun mogelijkheden. Als ze gaan werken en niet naar vervolgonderwijs gaan dan moeten we ze klaarstomen, om zo zelfstandig mogelijk te wonen. In ieder geval te hebben of te behouden. Dat ze leren hoe ze moeten solliciteren en dergelijken. De verantwoordelijkheid dragen dat is onze hoofdopdracht, als praktijkonderwijs. Je ziet dat met name in leerjaar vier en vijf enorm groeien. In de onderbouw gaat het vaak nog alle kanten uit. In de bovenbouw zie je ze die verantwoordelijkheid wel pakken. Maar dan voor hun eigen ontwikkeling. Dat is dan niet voor extern.

Sterre: Wat doet uw rol binnen leerlingenparticipatie?

Dokman: Ik geloof dat ik heb gezegd dat de leerlingenraad moest komen, maar dat kan ik mij niet meer herinneren. Ik werk hier nu zeven jaar, zit nu te denken was die er vroeger wel. Volgens mij niet, nee wij hebben toen met de MR echt een tijd gesproken over hoe geven wij de inspraak van de leerlingen een echte plek. Doen we dat via de MR of via een andere manier.

Vincent: Toen is ook de contactpersoon tussen de leerlingenraad en de mr bedacht?

Dokman: Ja

Sterre: Is dat ook een vast persoon?

Dokman: Ja, het liefst wisselen wij zo min mogelijk, dus die doen het ook al wat jaren. Dat gaat goed want de leerlingenraad komt iedere maand bij een. Iedere zes weken hebben wij die MR-vergadering. Tja wat is mijn rol, ik initieer het, vind het belangrijk dat draag ik uit en ik maak er tijd voor beschikbaar. Ik vind het zelf niet zo bijzonder, volgens mij ben je een hufter en ongeschikt als je niet luistert naar je leerlingen. Ze staan ook niet om elke muggenscheet hier. Maar ik vind het wel een belangrijk onderdeel van iedere school dat je echt luistert naar je leerlingen, en niet fake luistert. Want je bent school dankzij leerlingen, en voor de leerlingen. Niet voor jezelf.

Sterre: Op welke manier worden alle leerlingen dan geïnformeerd als er iets veranderd? Stuurde de leerlingenraad dan een mailtje naar alle leerlingen?

Dokman: Sinds kort hebben wij social schools, voorheen digiduif. Het is een mailprogramma, de advisor mailen zo de ouders met informatie. Leerlingen hebben ook een account bij social schools, en de leerlingenraad kant dat medium uitstekend gebruiken om iedereen in een klap te bereiken. Wat er ook wel gebeurd is dat ze de informatieborden in de hal vullen met een paar dia's. Wat er ook gebeurd is als ze een feest organiseren dan hangen er overal papieren. Ze hebben niet een vaste nieuwsbrief

Vincent: Nu heeft de ervoor gezorgd dat er speeltoestellen op het schoolplein staan, is er dan ook een moment waarop de leerlingenraad zegt van dit hebben wij geregeld?

Dokman: Nee, dat is toen wel bekend gemaakt, maar zo je dit zegt denk ik heb wel een moment laten passeren om het ook echt een podium te geven. Die tafelspellen kwamen van een andere leverancier, die werden zo neergezet. Die fitnessapparaten kwamen een paar maanden later. Het was wel bekend dat het kwam door de leerlingenraad. Maar ik heb wel het moment voorbij laten gaan om met lint en een grote schaar het door te knippen.

Sterre: De leerlingenraad is dus ook niet verplicht om te verantwoorden waar zij mee bezig zijn.

Dokman: Nee, daar kan alles naar voren komen. Ook in de MR als het ertoe doet. Toen wij dit gebouw in gingen hebben wij wel gezegd wij zijn rookvrij. Dat was nog wel een verandering. Tot die tijd was het ook wel eens met een oudere leerling die uit zijn dak ging omdat de zorg coördinator zij van kom gaan wij even samen een peukje roken, we wandelen even een ommetje dan hebben wij het gesprek. Zo werkte het ook gewoon vaak, dat mocht ineens niet meer. De wetgeving gaat sowieso veranderen vanaf 2020, loop er dan maar op vooruit. De leerlingenraad vond daar wat van, die merkte dat met name de oudere leerlingen die werden daar een beetje nerveus van. Dat mocht ineens niet meer. Dat was best pittig, dus ze kwamen met het voorstel, uiteindelijk heeft die het niet gehaald, kunnen we niet een gewenningsperiode inlassen van een half jaar. Dat wij elke maand wat minder tijd geven om die sigaret op te steken. Ze kwamen ook met het voorstel kunnen wij niet een rookhok maken. Dan kunnen daar leerlingen die willen roken, roken. Dat heb ik tegen gehouden, ik luister er dus wel naar maar ik leg ook uit aan de andere kant we zitten nu in een nieuw gebouw en roken is niet gezond. Wij moeten toch het goede voorbeeld geven om zo min mogelijk kinderen te laten beginnen met roken. Ik leg dan ook uit, ik waardeer jullie creatieve oplossingen, maar ik gaat het dus toch niet veranderen. Dus ik luister wel altijd serieus, uiteindelijk ben ik degene die de beslissing neemt.

Sterre: Wat zijn nou echte gekke voorstellen die u gekregen heeft?

Dokman: Moet ik even denken hoor. De pauze tijden hebben wij toen aangepast op hun verzoek.

Sterre: Kwam dat vanuit een groepje leerlingen en is dat toen veranderd of mochten alle leerlingen toen stemmen.

Dokman: Nee, die leerlingenraad kwam met het idee, en ik heb zelf dan zoiets van hun vertegenwoordigen iedereen, als zij met dit voorstel komen ga ik ervan uit dat hun achterban meestal ook wel zo vind. Dan neem ik hun ook wel serieus!

Sterre: Zou u de vormen van inspraak nog even kunnen samenvatten.

Dokman: Er is een leerlingenraad, die wordt vertegenwoordigd in de MR. Er zijn stembussen waar ze ideeën kunnen inbrengen. Via advisors kunnen ze ook dingen aangeven, en de pizza's sessie.

8.3 RESULTATEN VAN HET DIGITALE ONDERZOEK

8.3.1 antwoorden op open vragen

Waarom beoordeeld u de mogelijkheid tot inspraak als onvoldoende?

1. Omdat de leerlingen op beperkte momenten inspraak hebben op beperkte zaken.

Wat is er goed aan de mogelijkheid tot inspraak op uw school?

1. zelf mee denken en beslissen
2. dat er informatie wordt opgehaald bij leerlingen door de leerlingraad
3. Kleine school..iedereen wordt gehoord
4. Er is een leerlingenraad waarbij de leerlingen de mogelijkheid hebben om hun zegje te doen.
5. ?
6. Dat ze betrokken worden op deze school. Hun stem telt mee
7. We nemen de leerlingen serieus in hun inspraak. Daarbij hebben ze een grote stem in de activiteiten die voor hen georganiseerd zijn.
8. Nodig i.v.m. de individuele ontwikkeling (IOP). In de ideale situatie volgt de leerling een traject dat op initiatief van de leerling in samenspraak met docenten is samengesteld.
9. De leerlingenraad
10. De leerlingen mogen hun ideeën en mening geven over diverse zaken. Via de leerlingenraad kunnen ze ook zelf met ideeën komen.
11. De leerlingen voelen zich hierdoor meer serieus genomen. Er wordt ook goed naar ze geluisterd.
12. Leerlingen worden serieus genomen, ze ontvangen gasten bij de receptie ontvangen sollicitanten bij sollicitatie procedures, praten mee in de leerlingenraad etc.

13. Gevoel van medezeggenschap over de school. Nuttige inbreng leerlingen.

Andere kijk en visie van leerlingen geven soms andere inzichten en kunnen leiden tot andere besluiten.

14. Onze leerlingen worden geattendeerd op de mogelijkheden tot medezeggenschap en ze worden actief begeleid in verschillende raden

15. Er is één keer in de zoveel tijd een leerlingenraad bijeenkomst met de directie.

16. Leerlingenraad

17. ze voelen zich gehoord, dat is het belangrijkste

18. LL. meedenken LL. Serieus nemen meedenken bij beslissingen Positieve bijdrage

19. De input vanuit de leerlingenraad wordt jaarlijks "beter"

20. Vanuit de klassen kunnen er ideeën geopperd worden door de klassenvertegenwoordiger. Deze worden in een leerlingenraad direct met de directeur besproken. Wanneer er haalbare ideeën zijn worden deze ook uitgevoerd.

21. Je kunt zo goed op de behoeften van leerlingen inspelen, mits reëel.

22. Openheid, mogen meedenken, hebben inspraak

23. leerlingen brengen zelf onderwerpen in.

24. In mogen meebeslissen over bv waar bepaalde financiën naar toe gaan (bnakjes plein, airhockey tafel, voetbaltafel, aankleding school,..). In de classesituatie meebeslissen over de plekken.

25. Leerlingen kunnen op hun eigen niveau meepraten en meebeslissen in de leerlingenraden. Aparte leerlingenraad voor de onderbouw en een voor de bovenbouw

26. over en weer wordt er naar elkaar geluisterd. Ideeën worden meegenomen. Vb is nu inrichting schoolplein en besteden gelden van gehouden actie

27. Er wordt op onze school goed naar leerlingen geluisterd. Ook individueel hebben leerlingen een stem.

28. Dat Iln mee kunnen denken over zaken die de school, het onderwijs en de Iln zelf betreffen.

29. Toegankelijk van mentoren, en leerlingenraad om met ideeën en suggesties te komen, Er is altijd een luisterend oor.

30. Leerlingenraad

31. Leerlingenraad wordt serieus en frequent opgepakt, er wordt sowieso serieus aandacht besteed aan vragen/wensen van leerlingen.

Hoe zou de medezeggenschap onder leerlingen in het PrO volgens u verbeterd kunnen worden?

1. n

2. ?

3. Training in coaching gesprekken.

4. geen idee

5. Ik vind het prima zo. Qua inzicht en initiatief zijn onze leerlingen vaak geen hoogvliegers. Wel moet er natuurlijk geluisterd worden naar hun bevindingen.

6. Geen idee

7. Meer stimulans wanneer de jeu er af gaat vanuit de mentoren. Pro leerlingen houden het niet allemaal lang vol.

8. Hun inbreng moet concreter en minder abstract

9. Je zou de leerlingenraad zich kunnen laten voorstellen en uit laten leggen wat hun bezigheden zijn

10. Nog vaker een overleg met leerlingen houden.

11. Stemmen/ Box voor nieuwe ideetjes

12. Dat vind ik lastig. Ik denk dat iedere collega op deze school het beste met onze leerlingen voorhebben dus zeker altijd in het voordeel van de leerlingen denken en beslissen. Misschien zijn er ook maar beperkt zaken waarover onze leerlingen kunnen beslissen
13. meer daadkracht geven
14. geen idee
15. Door leerlingen serieus te nemen en te betrekken bij de inhoudelijke kant van de school.
16. Wanneer leerlingen zelf ervaren of een idee werkt of juist niet werkt blijft het vaak beter beklijven. Er zou meer tijd en aandacht moeten naar ervaringsgerichte keuzes maken. Helaas merk je in de praktijk dat hier wel een tijdgebrek is, maar ook dat leerlingen vaak het wiel steeds opnieuw willen uitvinden. (anders gezegd; steeds met dezelfde ideeën komen.
17. Onze leerlingen hebben vaak veel ideeën, maar vaak irreëel. Ze komen zelf ook niet tot oplossingen. Ik denk dat het zo voldoende is.
18. Meer zorg op maat, de leerlingenraad zou nog intensiever in gesprek moeten gaan met alle leerlingen om duidelijker in kaart te brengen wat hun wensen en behoeften zijn. Het aanbod zou misschien nog beter kunnen worden aangepast aan de behoeften.
19. Stemrecht
20. We hebben llnraad, dat werkt volgens mij prima.
21. Vanuit het bestuur nadenken over welke zaken leerlingen wel mee kunnen praten.
22. meer structurele momenten invoeren: vaste overleg momenten.
23. Nog meer delen met leerlingen. Ze het gevoel geven dat hun mening er toe doet.

24. Nog meer participatie door meer lln.

25. Leerlingen moeten zich meer bewust gaan worden van de mogelijkheden die ze tot participatie hebben. Misschien kan de organisatie nog een steentje toe bijdragen, maar er valt ook niet te ontkennen dat er zekere passiviteit bij de leerlingen zelf; geen klassenvertegenwoordigers aanwijzen/kiezen, het af laten weten bij de leerlingenraad, niet het initiatief willen of durven nemen om bij te dragen aan de organisatie van b.v. een feestavond.

26. Meer betrekken

27. Is goed zo, zie voorgaand.

Wat zou volgens u de beste manier zijn om inspraak voor en door leerlingen te organiseren in het praktijkonderwijs?

1. Getrapt systeem. Informatie ophalen bij de leerlingen in de lesgroepen (door de leerlingraad) informatie bespreken en categoriseren. Inbrengen bij de schoolleiding en van uitleg (laten) voorzien door de MR, vervolgens gezamenlijk bespreken MR + leerlingenraad + schoolleiding.

2. Een leerlingenraad en de contacten momenteel zijn voldoende.

3. vergadering met aantal leerlingen en docenten.

4. leerlingenraad

5. Een leerlingenraad

6. Zoals we het nu doen. Maak de zaken niet te talig, vul niet in voor leerlingen stem af of je op dezelfde golflengte zit, erken ze in hun frustratie en laat ze nadenken over alternatieven.

7. leerlingenraad op PrO afdeling

8. Een brede goed geleide en voor de school zichtbare leerlingenraad

9. Één op één gesprekken.

10. Leerlingenraad/ box leerlingenraad

11. Ondersteuning vanuit de mentoren, inspraakmomenten en overleg met ouderejaars en medeleerlingen, misschien ondersteuning vanuit ouders?

12. maandelijks een bijeenkomst, ze taken geven bij bijv. feesten en sportdagen

13. Geen idee

14. De leerlingenraad optuigen tot een serieus medezeggenschaps- cq. adviesorgaan

15. Ik denk dat onze leerlingen heel goed functioneren als zij gedegen opgeleid zijn en weet wat er van ze gevraagd gaat worden. Het zou ook goed werken wanneer er een leerkracht mee doet ter ondersteuning. (dus niet te verwarren met voorzeger in de medezeggenschap, maar helpende hand bij moeilijke vraagstukken)

16. *

17. Meer verantwoordelijkheden bij hun leggen. Veel meer in gesprek gaan met leerlingen. Weten wat er bij leerlingen speelt. Aansluiten bij hun behoeften op verschillend gebied >>> geeft gevoel van gelijkwaardigheid en stimuleert/motiveert.

5 december 2018 20:45 Open antwoorden | 14

18. Gestructureerd leren omgaan met discussie en argumenten.

19. Door bijeenkomsten te organiseren met onderwerpen die de mentor in de klas met alle lln bespreekt en waarbij 1 of 2 lln klassenvertegenwoordiger zijn in een vergadering.

20. Gelaagd, dus voor leerlingen relevante onderwerpen naar de leerlingenraad en dat meenemen in de andere overleg organen. Bij ons wist 99% van het bestaan van de leerlingenraad en was een zeer groot deel ook tevreden over de inspraak. Dit in tegenstelling tot de gemiddelde Pro-school.

21. vaste overleg momenten regelen naast de Iln raad
22. Leerlingen bij elkaar roepen, als het gaat om thema's. Niet iedereen is in alles geïnteresseerd. Dus naast klassenvertegenwoordigers ook graag deskundige / belangstellende leerlingen.
23. Door zaken met Iln voore bespreken en successen in medezeggenschap te vieren en inzichtelijk te maken, concreet dus.
24. Via de leerlingenraad zoals we nu al doen en door rechtstreeks contact/overleg met teamleiders/directie en werkgroepvertegenwoordigers.
25. Leerlingenraad
26. Zie eerdere antwoorden.

Wat zou u als een schoolleider kunnen doen om leerling participatie goed faciliteren?

1. De leerlingenraad zelf leiden/voorzitten, en de input/invloed die vanuit die raad komt zichtbaar maken in de school.
2. Collega's vrijmaken om de leerlingenraad te begeleiden. Onderwerpen aandragen en ook iets doen met de inbreng.
3. geschikte kandidaten werven om Iln te vertegenwoordigen en tijd "beschikbaar" stellen
4. Onderwijsklimaat democratiseren.

Wat zou u als docent kunnen doen om leerlingparticipatie goed faciliteren?

1. geen idee
2. Tijd en ruimte geven aan de leerlingen om dit te kunnen doen.
3. Aandacht besteden aan het onder woorden brengen van je mening en aan het namens een groep spreken i.p.v alleen van je zelf. Bedenk dat een beperking in taal ook betekent dat je een beperking hebt in het onder woorden brengen van wat je

vindt en wat je denkt.

4. Uitleg bieden, activeren, enthousiasmeren, tijd vrij maken, organiseren en zichtbaar maken.

5. Veel de leerlingen bij de invulling van hun werk betrekken.

6. Evaluatie moment

7. Praten over wat hen opvalt, wat ze er aan zouden kunnen doen, onder woorden brengen van en zoeken naar oplossingen.

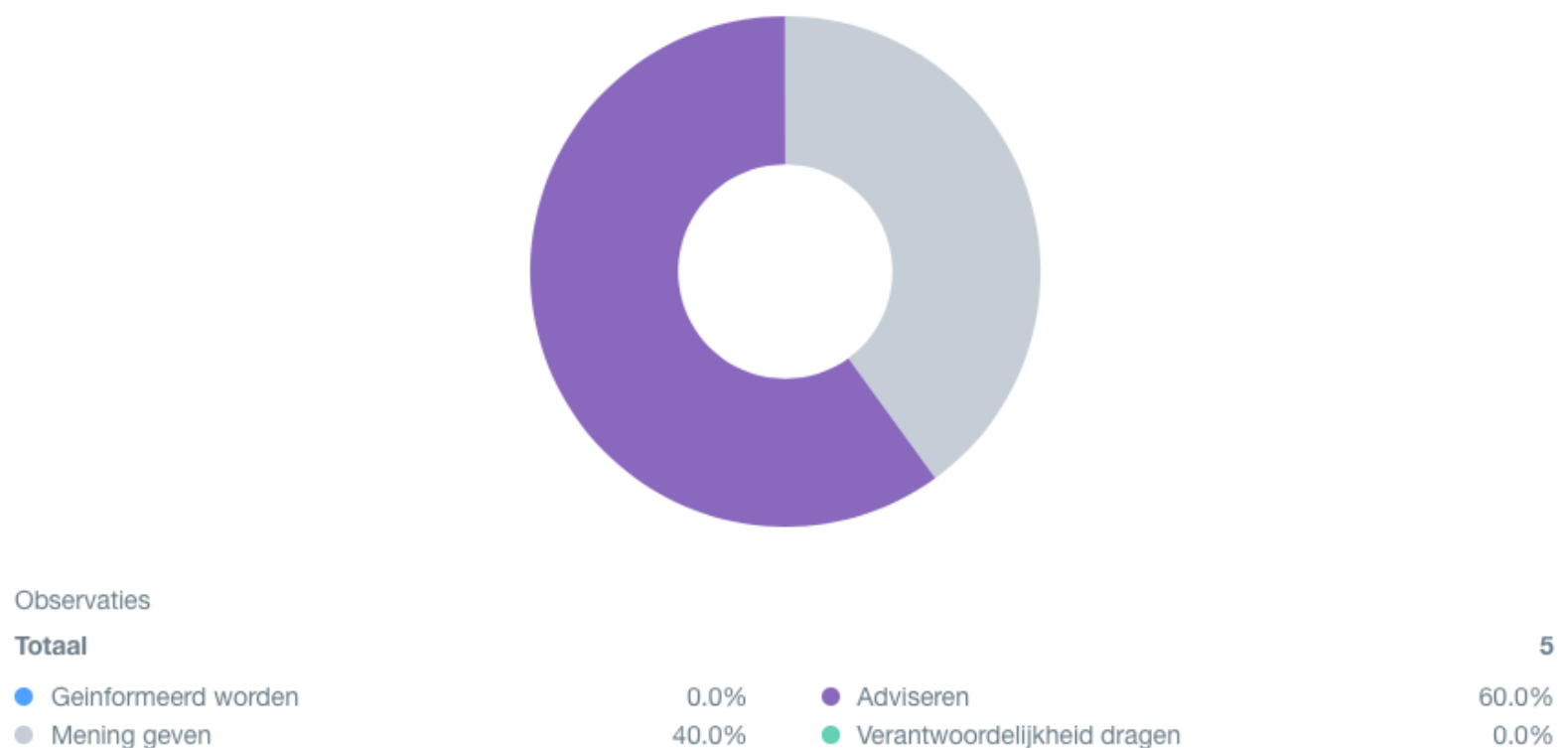
8. geen idee

9. Goede voorbereiding, voordoen - samendoen - nadoen, goede voorbesprekingen en nabesprekingen

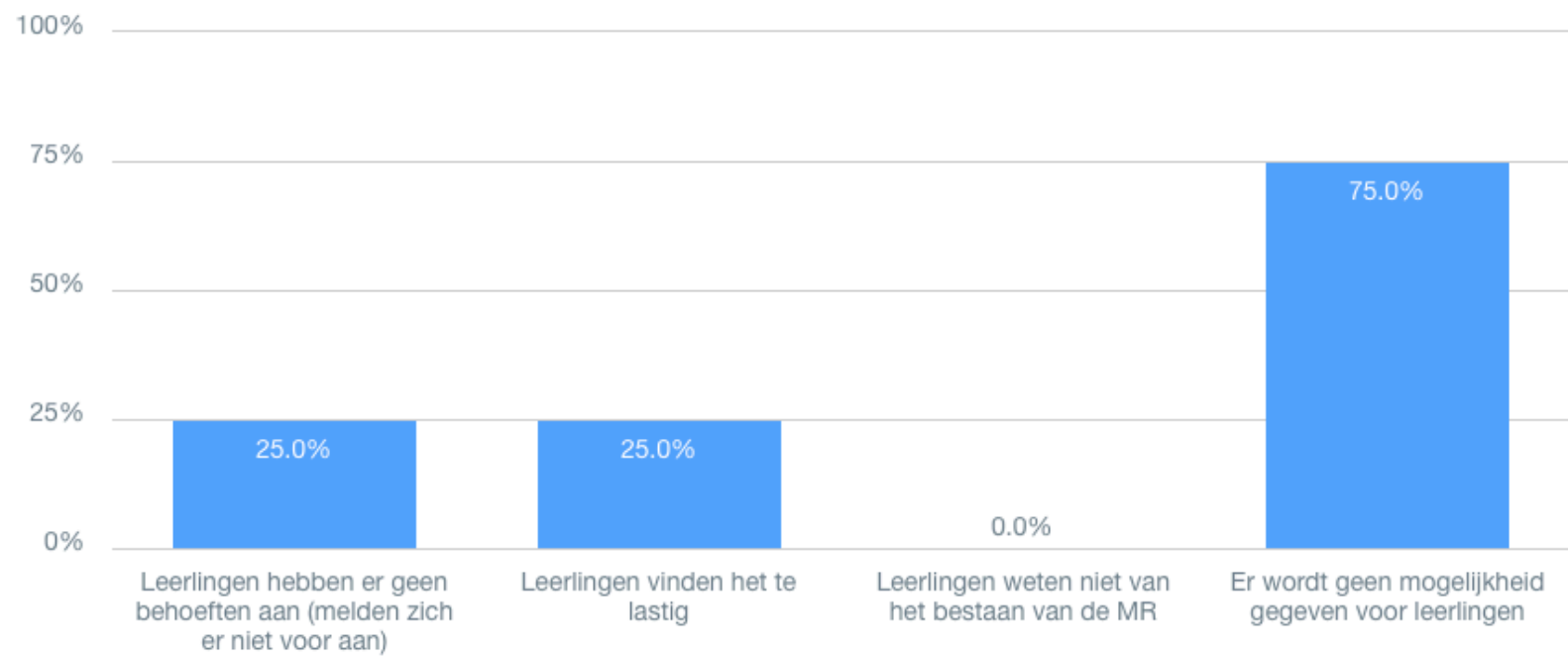
10. Voorgaande zaken oefenen en inspraak over zaken in de klas.

9.3.1 antwoorden op gesloten vragen

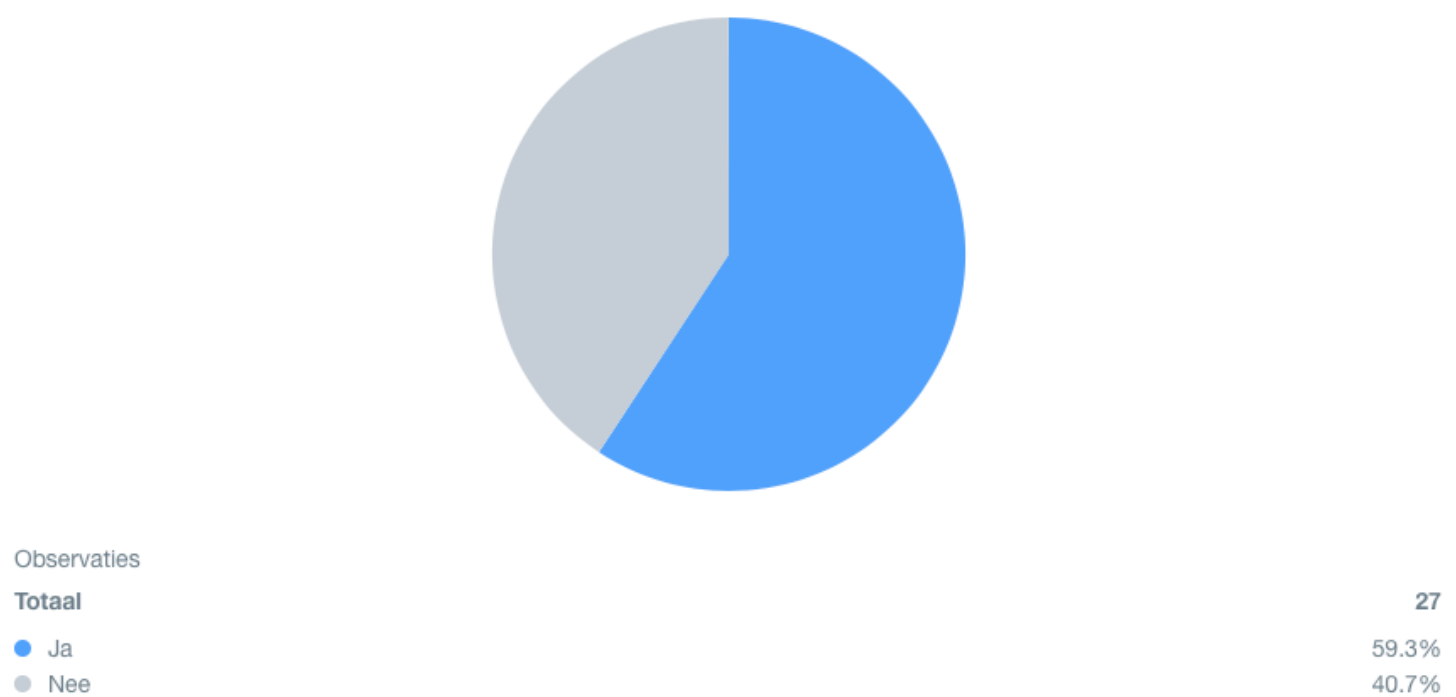
Op welk level van participatie zitten jullie leerlingen?

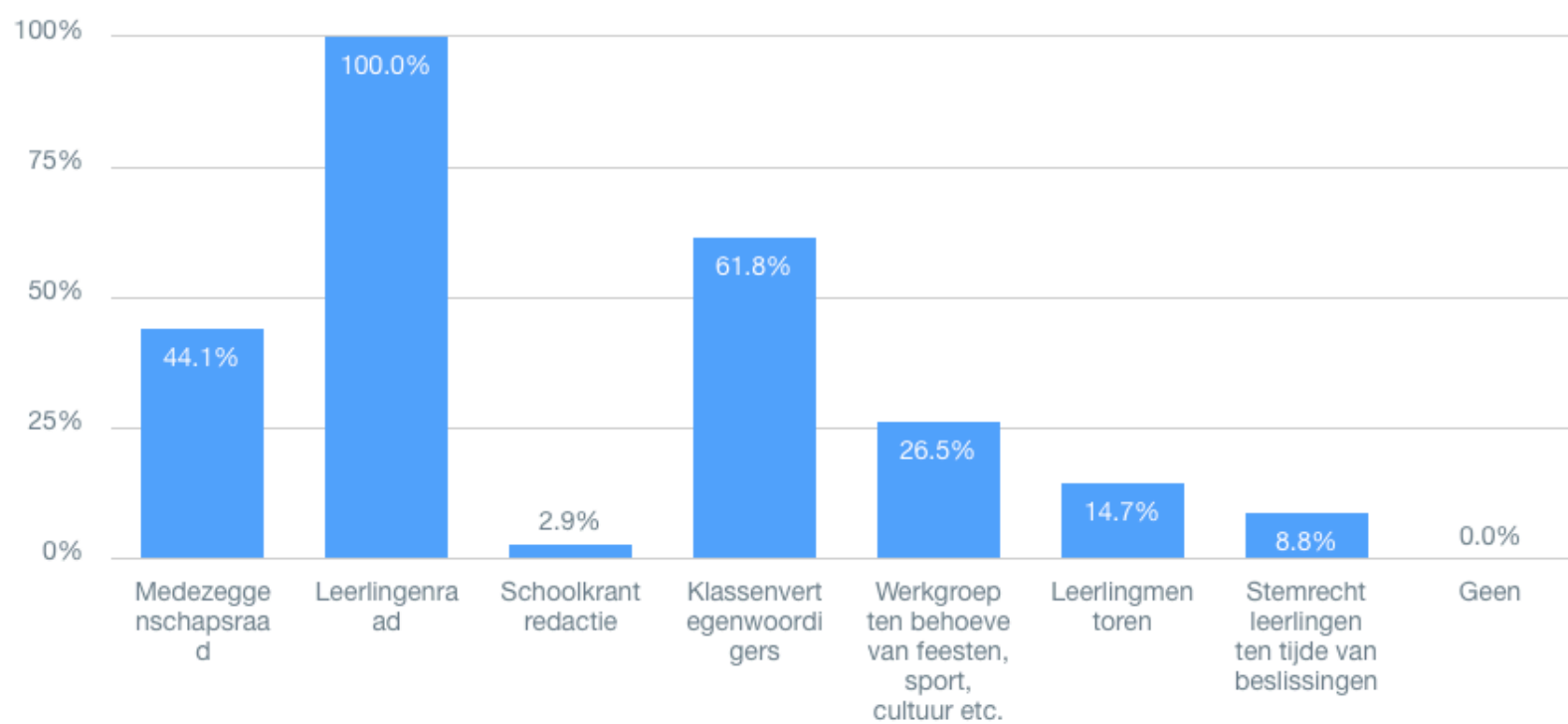
Waarom zitten er geen leerlingen in de MR?

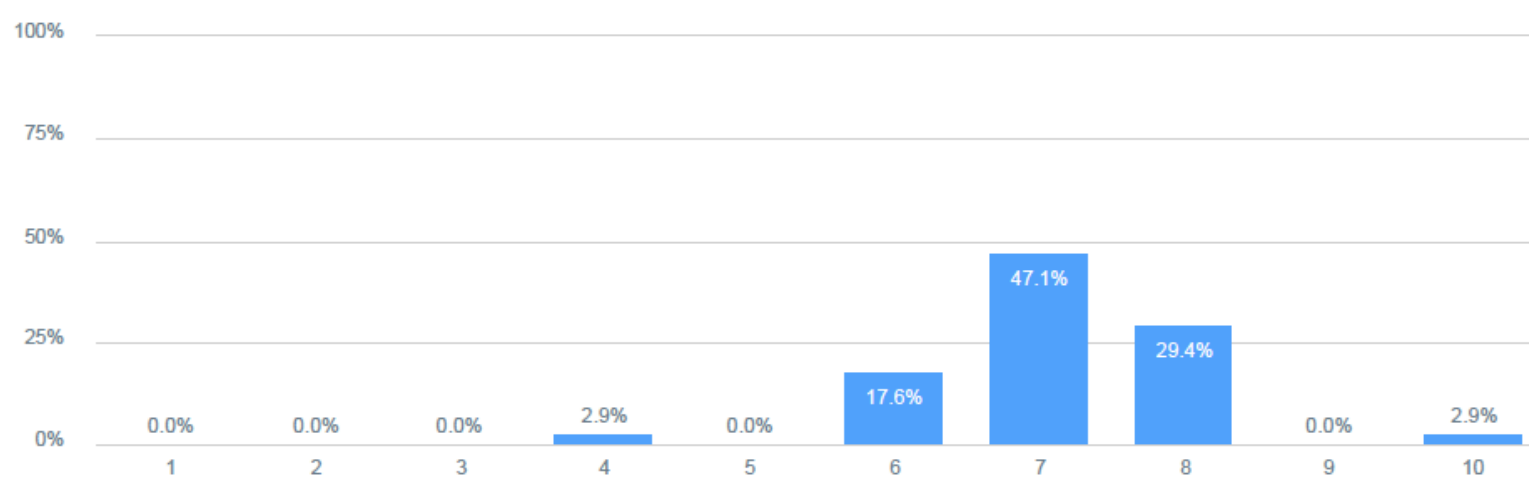
Denkt u dat PrO leerlingen goed zouden kunnen functioneren in een medezeggenschapsraad?

Welke vormen van medezeggenschap worden er momenteel op uw school toegepast?

Welk cijfer geeft u mogelijkheid tot inspraak onder leerlingen op uw school?

Zitten er leerlingen in jullie MR

